SOLVA
regio I project I partner

EREMBODEGEM
HAANTJESWEG
ARCHEOLOGIENOTA

INTERGEMEENTELIJKE SAMENWERKING VOOR STREEKONTWIKKELING IN ZUID-OOST-VLAANDEREN

GENTSESTEENWEG 1 B
9520 SINT-LIEVENS- HOUTEM
TEL 053 64 65 20

INFO@SO-LVA.BE
WWW.SO-LVA.BE

EREMBODEGEM HAANTJESWEG

ARCHEOLOGIENOTA – 2021F186 & 2021H46

ARNE DE GRAEVE & WOUTER DE MAEYER

DOSSIERSAMENSTELLING
Arne De Graeve & Wouter De Maeyer

PROJECT
Aalst Erembodegem Haantjesweg – Archeologienota (bureauonderzoek)
Projectcode: 2021F183 (bureauonderzoek); 2021H46 (proefsleuven)
Projectnaam: 21-ER-HW
SOLVA Archeologierapport nr. 218

OPDRACHTHOUDER
SOLVA
Projectteam: Archeologie
Gentsesteenweg 1B
9520 SINT-LIEVENS-HOUTEM
Tel: 053/64 65 20
info@so-lva.be

BEWAARPLAATS ARCHEOLOGISCH ENSEMBLE
Erkend onroerend erfgoeddepot SOLVA archeologisch depot p/a Industrielaan 25b
9320 EREMBODEGEM
Tel: 053/64 65 36
archeologie@so-lva.be

WETTELIJK DEPOTNUMMER
D/2021/12.857/18

Kaft: Uitsnede uit de Atlas der Buurtwegen (bron: NGI).

Copyright: Niets uit deze uitgave mag worden vermenigvuldigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke andere wijze ook zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van SOLVA. Alle foto's, tenzij anders vermeld: © SOLVA.

INHOUDSTAFEL

1.1 PLANMATIGE CONTEXT 6
1.2 WETTELIJK KADER 6
1.3 VRAAGSTELLING 6
1.4 ONDERZOEKSMETHODE 6
1.5 RESULTATEN 7
2.1 BESCHRIJVEND GEDEELTE 8
2.2 ASSESMENTRAPPORT 16
3.1 BESCHRIJVEND GEDEELTE 46
3.2 ASSESSMENTRAPPORT 51
3.3 BIJLAGEN 64
4.1 LITERATUUR 66
4.2 WEBSITES 66

LIJST VAN FIGUREN

Figuur 1. Weergave van het projectgebied op het kadasterplan. 8
Figuur 2. Inplantingsplan ontworpen toestand (bron: TC Byblos). 12
Figuur 3. Doorsnede A: Bestaand peil vs. ontworpen toestand (bron: TC Byblos). 13
Figuur 4. Situering van het projectgebied op de bodemkaart (aangegeven met ster). Geel: zandleemstreek, rood: leemstreek (Databank Ondergrond Vlaanderen, geraadpleegd via WMS). 17
Figuur 5. Situering van het onderzoeksgebied op de topografische kaart (AGIV, geraadpleegd via WMS). 17
Figuur 6. Het gewestplan met de positie van het desbetreffende terrein (Departement Ruimte Vlaanderen, geraadpleegd via WMS). 18
Figuur 7. De quartairgeologische profieltypekaart (Databank Ondergrond Vlaanderen, geraadpleegd via WMS). Ten westen van het projectgebied valt de vallei van de Hoezebeek op. 20
Figuur 8. De tertiair geologische kaart met aanduiding van het onderzoeksgebied (Databank Ondergrond Vlaanderen, geraadpleegd via WMS). 21
Figuur 9. Hoogtekaart met ligging van het projectgebied ten zuiden van de stad Aalst en ten noordoosten van de uitlopers van de getuigenheuvelrij (AGIV; Digitaal Hoogtemodel Vlaanderen II, DTM, raster, 1 m; eigen bewerking). 21
Figuur 10. Detail van hoogtekaart met ligging van het projectgebied (AGIV; Digitaal Hoogtemodel Vlaanderen II, DTM, raster, 1 m; eigen bewerking). 22
Figuur 11 Detail van hoogtekaart met ligging van het projectgebied en aanduiding van de dwarsdoorsnedes van het hoogteprofiel. (AGIV; Digitaal Hoogtemodel Vlaanderen II, DTM, raster, 1 m; eigen bewerking). 23
Figuur 12. hoogteprofiel NW-ZO (AGIV; Digitaal Hoogtemodel Vlaanderen II, DTM, raster, 1 m; eigen bewerking). 23
Figuur 13. Hoogteprofiel ZW-NO (AGIV; Digitaal Hoogtemodel Vlaanderen II, DTM, raster, 1 m; eigen bewerking). 23
Figuur 14. Potentiële bodemerosiekaart (Bron: NGI, geraadpleegd via WMS). 24
Figuur 15. Bodemkaart met aanduiding van het projectgebied (in rood). 25
Figuur 16. Detail van bodemkaart met aanduiding van het projectgebied. Ten oosten van het projectgebied is een verstoorde zone genoteerd. 25
Figuur 17. Bodemassociatiekaart. 26
Figuur 18. Bodemgebruikskaart. 26
Figuur 19. Bodembedekkingskaart. 27
Figuur 20. Luchtfoto uit 1971 met aanduiding van het projectgebied. 27
Figuur 21. Luchtfoto uit de periode 1979-1990 met aanduiding van projectgebied. 28
Figuur 22. Luchtfoto uit de periode 2000-2003 geeft aan dat de percelen geploegd zijn geworden. 29
Figuur 23. Luchtfoto uit 2020 met aanduiding van het projectgebied. 29
Figuur 24. Situering van de boringen op de geplande toestand. 31
Figuur 25. De Villaretkaart met weergave van het projectgebied. 37
Figuur 26. Ferrariskaart met weergave van het projectgebied. 38
Figuur 27. De Atlas der Buurtwegen met weergave van het projectgebied. 39
Figuur 28. Kaart van Vandermaelen met weergave van het projectgebied. 40
Figuur 29. Poppkaart met weergave van het projectgebied. 41
Figuur 30. Uitreksel uit de CAI met aanduiding van het onderzoeksgebied (bron: Agentschap Onroerend Erfgoed, eigen bewerking). 43
Figuur 31: Afbakening van het projectgebied op de kadasterkaart. In het ganse projectgebied kan archeologisch erfgoed verwacht worden. 45
Figuur 32: Overzicht van de proefsleuven. 49
Figuur 33: Locatie van de profielen 52
Figuur 34: Locatie van de verstoorde zone. 56
Figuur 35: Allesporenplan van het proefsleuvenonderzoek. 57

LIJST VAN FOTO'S

Afbeelding 1. Boorprofiel boring 1 (bron: SOLVA). 32
Afbeelding 2. Boorprofiel boring 2 (bron: SOLVA). 33
Afbeelding 3. Boorprofiel boring 3 (bron: SOLVA). 34
Afbeelding 4. Boorprofiel boring 1 (bron: SOLVA). 35
Afbeelding 5. Sfeerbeeld tijdens het nemen van de boringen. Rechts op de foto is de begroeiing van perceel 1480 te zien. 42
Afbeelding 6. Lichte constructie in de oostkant van het projectgebied. 42
Afbeelding 7. Rechts op de foto is de begroeiing op perceel 1480H te zien. 50
Afbeelding 8. Proefsleuf 1, profiel 1. 53
Afbeelding 9. Proefsleuf 1, profiel 2. 53
Afbeelding 10. Proefsleuf 2, profiel 3. 54
Afbeelding 11. Proefsleuf 3, profiel 4. 54
Afbeelding 12. Boomval PS1-1. 58
Afbeelding 13. Boomval PS2-1. 58
Afbeelding 14. Boomval PS1-2. 59
Afbeelding 15. Spoor PS2-3 in grondvlak. 59

Afbeelding 16. Spoor PS2-3 lengtecoupe AB. 60
Afbeelding 17. Greppel PS3-1 in vlak. 60
Afbeelding 18. Dwarscoupe AB op greppel PS 3-1. 61
Afbeelding 19. Greppel PS3-1 wordt oversneden door greppel PS3-2. 61

LIJST VAN BIJLAGES

NUMMER BIJLAGE	ONDERWERP	AANMAAKSCHAAL	AANMAAKDATUM	BRONVERMELDING
BIJLAGE 1	Plannen van bestaande en ontworpen toestand incl. dwarsprofielen.	/	30/06/2021	TC Byblos
BIJLAGE 2	Bijlagen uit de Archeologiedatabank van SOLVA	/	24/08/2021	SOLVA
BIJLAGE 3	Opmetingsplan van het vooronderzoek	1/1	24/08/2021	SOLVA / TC Byblos / AGIV
BIJLAGE 4				
BIJLAGE 5				

1 SAMENVATTING

1.1 PLANMATIGE CONTEXT

Ten behoeve van de inrichting van een terrein met tennisinfrastructuur in Erembodegem (Terjoden) dient een archeologienota te worden opgemaakt. De terreinen liggen op de percelen 1480H, 1481B en 1481/2F[1] en hebben een gemeenschappelijke oppervlakte van 4753 m^2. Volgens het RUP Terjoden Recreatief liggen ze in een zone bestemd voor laagdynamische recreatie.

De uitbouw van het tenniscomplex omvat een parking voor 32 wagens, een clubhuis met cafetaria en terras, twee tennisterreinen, drie padelterreinen, petanqueterreinen, een speelheuvel en een wadi. De ontsluiting van de zone gebeurt via de huidige Haantjesweg.

1.2 WETTELIJK KADER

De zone bevindt zich buiten een beschermde archeologische site of archeologische zone, maar de oppervlakte van het projectgebied bedraagt meer dan 3000 m^2 en de ingreep in de bodem meer dan 1000 m^2.

Derhalve diende in uitvoering van **art. 5.4.1 3°** van het Onroerend Erfgoeddecreet d.d.12 juli 2013, een archeologienota te worden opgesteld ten behoeve van het indienen van de **omgevingsvergunning voor stedenbouwkundige handelingen** voor de aanleg van tennisinfrastructuur. Er zijn voor dit dossier geen vrijstellingen van toepassing op bovenvermeld artikelnummer.[2]

1.3 VRAAGSTELLING

Het projectgebied bevindt zich **buiten een historische kern** en wordt gekenmerkt door een lage **densiteit aan historische bebouwing**. De vraagstelling in dit geval richt zich vooral op de landschappelijke historiek van het terrein, de gebruiksgeschiedenis en de impact van de geplande werken. Dit bureauonderzoek gaat na of verder archeologisch (voor)onderzoek nodig is op basis van de huidige gegevens.

Het doel is informatie te verzamelen over de aan- of afwezigheid van een archeologische site op het terrein, de karakteristieken en bewaringstoestand ervan, de relatie met het landschap, de waarde ervan en de wijze waarop met het terrein moet omgegaan worden bij de geplande bodemingrepen.

1.4 ONDERZOEKSMETHODE

Het uitgevoerde vooronderzoek omvatte een **bureauonderzoek**. Daartoe is enerzijds landschappelijk, historisch en archeologisch bronnen- en online beschikbaar gegeorefereerd kaartenmateriaal geconsulteerd en zijn eventuele (recente) verstoringen binnen het projectgebied geïnventariseerd, met het oog op het opstellen van een archeologisch verwachtingspatroon. Anderzijds is de impact van de werken op de ondergrond geëvalueerd. Deze impact werd afgewogen ten aanzien van het te veronderstellen verwachtingspatroon, op basis waarvan uiteindelijk een gemotiveerd advies kan opgesteld worden.

Controleboringen op het projectgebied hebben aangetoond dat indien er zich sporen bevinden op het terrein, deze tijdens de werken zullen aangesneden worden.

---

[1] De toelatingsaanvraag voor prospectie met ingreep in de bodem is gedaan voor de perceelsnummers 1481H, 1481A, 1481/E2. Tussen de aanvraag en het indienen van het archeologierapport is een wijziging gebeurd in de nummering.

[2] Het uit te voeren archeologisch onderzoek valt onder de toepassing van het Onroerend Erfgoeddecreet van 12 juli 2013, het Besluit van de Vlaamse regering van 16 mei 2014 betreffende de uitvoering van het Onroerend Erfgoeddecreet, gewijzigd bij besluit van de Vlaamse regering van 4 december 2015 en de Code van Goede Praktijk voor de uitvoering van en de rapportering over archeologisch vooronderzoek en archeologische opgravingen en het gebruik van metaaldetectoren, versie 4.0 van 1 april 2019.

Omdat het bureauonderzoek onvoldoende antwoorden kon geven op de vooropgestelde onderzoeksvragen is een prospectie met ingreep in de bodem uitgevoerd en dit doormiddel van een **proefsleuvenonderzoek.**

1.5 RESULTATEN

Ten behoeve van het bekomen van een bekrachtigde archeologienota voor de ontwikkeling van een tennisinfrastructuur is een **bureauonderzoek** uitgevoerd.

De uitbouw van het tenniscomplex omvat een parking voor 32 wagens, een clubhuis met cafetaria en terras, twee tennisterreinen, drie padelterreinen, petanqueterreinen, een speelheuvel en een wadi. De ontsluiting van de zone gebeurt via de huidige Haantjesweg. De afgewerkte opbouw ligt tussen de 16 en 26 cm hoger dan het huidige oppervlak, wat impliceert dat er afhankelijk van de opbouw (48 cm voor de zone van het clubhuis, 30-35 cm voor de overige zones) zo'n 20 cm zal moeten afgegraven worden. In totaal zal in een zone van ongeveer 3682 m² de teelaarde afgraven worden. Lokaal zal er ook dieper gegraven worden e.g. voor de aanleg van de funderingen van het clubhuis, de aanleg van de septische put en regenwaterput, leidingen en afvoer etc.

De bureaustudie weest uit dat het projectgebied **sinds de late 18de eeuw geen bebouwing** heeft gekend, tot de dag van vandaag. Op basis van historisch kaartenmateriaal is het projectgebied steeds in gebruik geweest als **akkerland of recent als grasland**. Omdat aan de hand van een reeks controleboringen geen uitsluitsel kon gegeven worden over de impact van de geplande werken op het eventueel aanwezige archeologische erfgoed is een proefsleuven onderzoek uitgevoerd.

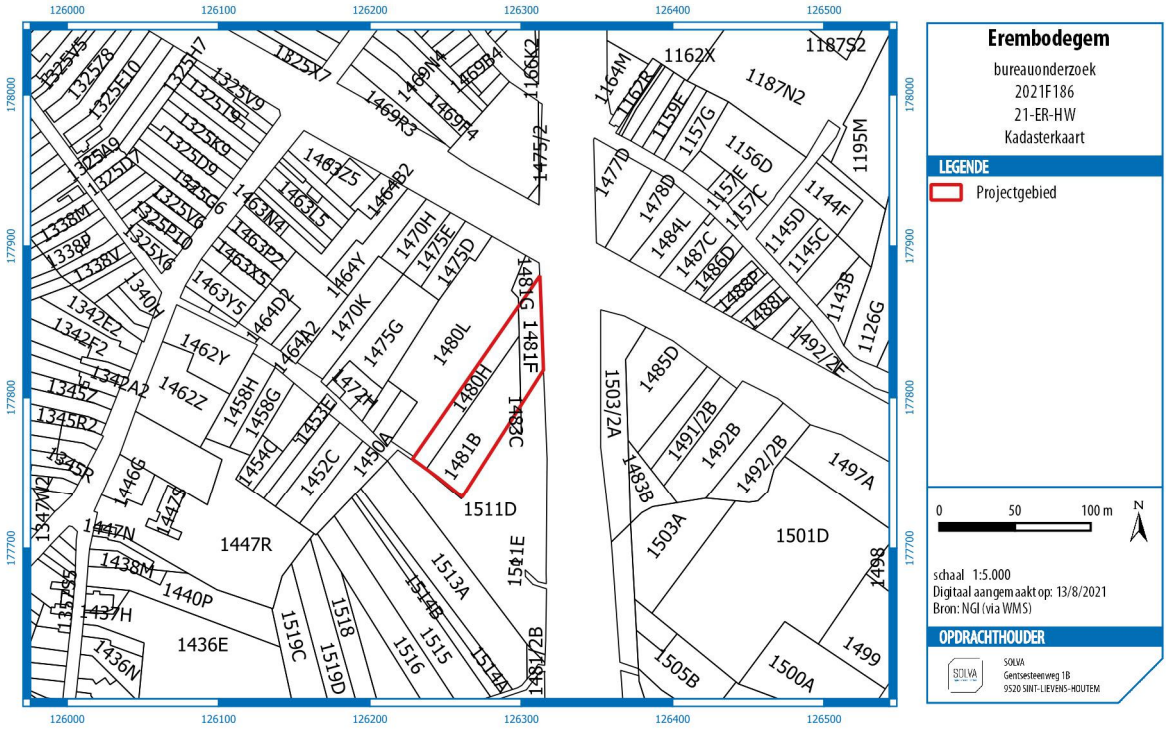
Aan de hand van vier **proefsleuven is het terrein archeologisch geëvalueerd**. **Perceel 1481/2G en 1481/2F bleek zwaar verstoord.** Tot een diepte van 70-90 cm was alles in het (nabije) verleden afgegraven. Er zijn hier **geen archeologische sporen** gevonden. Op perceel 1481B zijn drie proefsleuven gelegd. Er zijn **slechts drie antropogene sporen** aangetroffen: een haardje en twee greppels. Voor het overige zijn enkel windvallen aangetroffen, die er op wijzen dat de natuurlijke stratigrafie in deze zone wel goed bewaard was. **De zeer lage sporendensiteit wijst er op dat de archeologische verwachting van dit perceel bijzonder laag is**. Bovendien bevindt het archeologische niveau op dit perceel zich tussen de **46 en 60 cm onder het maaiveld**, gelet op de **geplande werken wil dit zeggen dat er amper archeologische sporen zouden geraakt worden,** gesteld dat die er al zouden zitten. Gezien het **zeer lage sporenbestand** in combinatie met de **beperkte bodemingreep van de werken** is een **verder archeologisch traject kostenbaten** gezien **niet wenselijk.**

2 VERSLAG VAN RESULTATEN BUREAUONDERZOEK

2.1 BESCHRIJVEND GEDEELTE

Projectcode: 2021F186
Sitecode: 21-ER-HW
Wettelijk depotnummer: D/2021/12.857/18
Naam en erkenningsnummer erkende archeoloog: SOLVA OE/ERK/Archeoloog/2015/00038
Locatie:
Oost-Vlaanderen, Aalst, Erembodegem, Haantjesweg
Bounding box:
punt 1: x= 124407.448 /y= 176670.185
punt 2: x= 128494.527/ y= 178879.932
Kadastrale gegevens:
Aalst, afdeling 12 Erembodegem, sectie B, 1480H, 1481B en 1481/2F (Figuur 1)[3]
Topografische kaart: zie Figuur 5 en Figuur 6
Betrokken actoren en specialisten:
- Erkend archeoloog: Arne De Graeve
- Tekst: Arne De Graeve
- Kaartmateriaal: Erik Verbeke
- Redactie: Bart Cherretté

Wetenschappelijke advisering:
Niet van toepassing

Figuur 1. Weergave van het projectgebied op het kadasterplan.

[3] De toelatingsaanvraag voor prospectie met ingreep in de bodem is gedaan voor de perceelsnummers 1481H, 1481A, 1481/E2. Tussen de aanvraag en het indienen van het archeologierapport is een wijziging gebeurd in de nummering.

2.1.1 AANLEIDING VOOR DE OPMAAK VAN DE ARCHEOLOGIENOTA

De zone bevindt zich buiten een beschermde archeologische site of archeologische zone, maar de oppervlakte van het projectgebied bedraagt meer dan 3000 m^2 en de ingreep in de bodem meer dan 1000 m^2.

Derhalve diende in uitvoering van **art. 5.4.1 3°** van het Onroerend Erfgoeddecreet d.d.12 juli 2013, een archeologienota te worden opgesteld ten behoeve van het indienen van de **omgevingsvergunning** voor **stedenbouwkundige handelingen** voor de bouw van een nieuwe tennisinfrastructuur. Er zijn voor dit dossier geen vrijstellingen van toepassing op bovenvermeld artikelnummer.[4]

2.1.2 BESCHRIJVING VAN DE GEPLANDE WERKEN

2.1.2.1 DE BESTAANDE TOESTAND

Het projectgebied bevindt zich langs de Haantjesweg in Erembodegem en bestaat momenteel uit grasland. Aan de noordoost zijde wordt het projectgebied afgesloten door de expresweg Aalst-Ninove, de aanpalende percelen zijn in gebruik als grasland. Aan de oostelijke zijde van het projectgebied staat een bomenrij.

2.1.2.2 DE ONTWORPEN TOESTAND

Zie Figuur 2 en Figuur 3 en bijlage 1 voor grondplannen en profielen van de ontworpen toestand van de tennisinfrastructuur.

De uitbouw van het tenniscomplex omvat een parking voor 32 wagens, een clubhuis met cafetaria en terras, twee tennisterreinen, drie padelterreinen, petanqueterreinen, een speelheuvel en een wadi. De ontsluiting van de zone gebeurt via de huidige Haantjesweg.[5]

Totale oppervlakte		4753 m^2
Bebouwing	Clubhuis	215,00 m^2
	Houten berging	16,00 m^2
Technische infrastructuur	Tennisterreinen	1152,00 m^2
	Padelterreinen	600,00 m^2
	Petanqueterreinen	108,00 m^2
Verhardingen	Ondoorlatende verharding	290,6 m^2

[4] Het uit te voeren archeologisch onderzoek valt onder de toepassing van het Onroerend Erfgoeddecreet van 12 juli 2013, het Besluit van de Vlaamse regering van 16 mei 2014 betreffende de uitvoering van het Onroerend Erfgoeddecreet, gewijzigd bij besluit van de Vlaamse regering van 4 december 2015 en de Code van Goede Praktijk voor de uitvoering van en de rapportering over archeologisch vooronderzoek en archeologische opgravingen en het gebruik van metaaldetectoren, versie 4.0 van 1 april 2019.

[5] Beschrijving van de werken is gebeurd op basis van de technische documenten en ontwerpplannen overgemaakt door TC Byblos.

	Waterdoorlatende verharding	1301,3 m^2
Groenzone		1070,10 m^2

Parking:

De parking, in waterdoorlatend materiaal, heeft plaats voor 32 wagens, een fietsenstalling voor 16 fietsen en een zone voorbehouden voor levering. Op de parking is ook een opstelzone voor de brandweer. De ontsluiting van de parking (in- en uitgang), heeft een breedte van 6 m en bevindt zich in de Haantjesweg.

De opbouw van de parking bestaat uit steenslag 10 cm, grof steenpuin 15 cm, een worteldoek en 10 cm grof zand en is volledig waterdoorlatend.

Rond de parking worden groenzones voorzien met de aanplant van een 6-tal bomen.

Clubhuis en regenwaterrecuperatie

Het clubhuis (1 bouwlaag) wordt opgetrokken in een snelbouwsteen of Ytong en wordt aan de buitenkant afgewerkt deels in crepi en deels met een houten gevelbekleding (houten latjes). Het buitenschrijnwerk in zwart gekleurd aluminium.

Het dak is een plat dak met geïsoleerde sandwichpanelen en een oversteek gesteund op houten kolom voor het overdekte terras.

De binnenmuren worden naargelang de ruimte al dan niet bepleisterd. Het binnenschrijnwerk is in hout.

Overzicht van binnenruimtes in het clubhuis:
- Berging keuken en clubhuis – binnenstockage (drankvoorraad, meubelen,…)
- Berging buitenmateriaal
- Keuken
- Clublokaal + toog
- Kleedkamers Dames/Heren
- Sanitair Dames/Heren/Mindervalide

De vloer van het volledige clubhuis bestaat uit gepolierde beton die doorgetrokken wordt op het terras.

De opbouw van het clubhuis bestaat uit een grondfolie, 10 cm gestabiliseerd zand, gewapende funderingsplaat van 18 cm dik, harde isolatieplaten van 10 cm dik, PE-folie en een gewapende gepolierde beton van 10 cm dik als toplaag. De totale opbouw hiervoor bedraagt 48 cm. De funderingensleuven onder de muren gaan tot -70 cm onder de onderkant van de vloerplaat.

Voor het sanitair en de douches worden leidingen ingegraven. De DWA loopt af naar de riolering in de Haantjesweg, het RWA loopt naar een regenwaterput van 15.000 l die aan de noordoostelijke kant van de cafetaria wordt aangelegd. Hiervoor wordt een uitgraving van ongeveer 5 x 5 m gemaakt.

De overloop van de regenwaterput loopt naar een wadi achteraan het terrein waar het water kan infiltreren. De wadi is eivormig met een maximale lengte van 10 m. De Wadi wordt ongeveer 1 m diep uitgegraven.

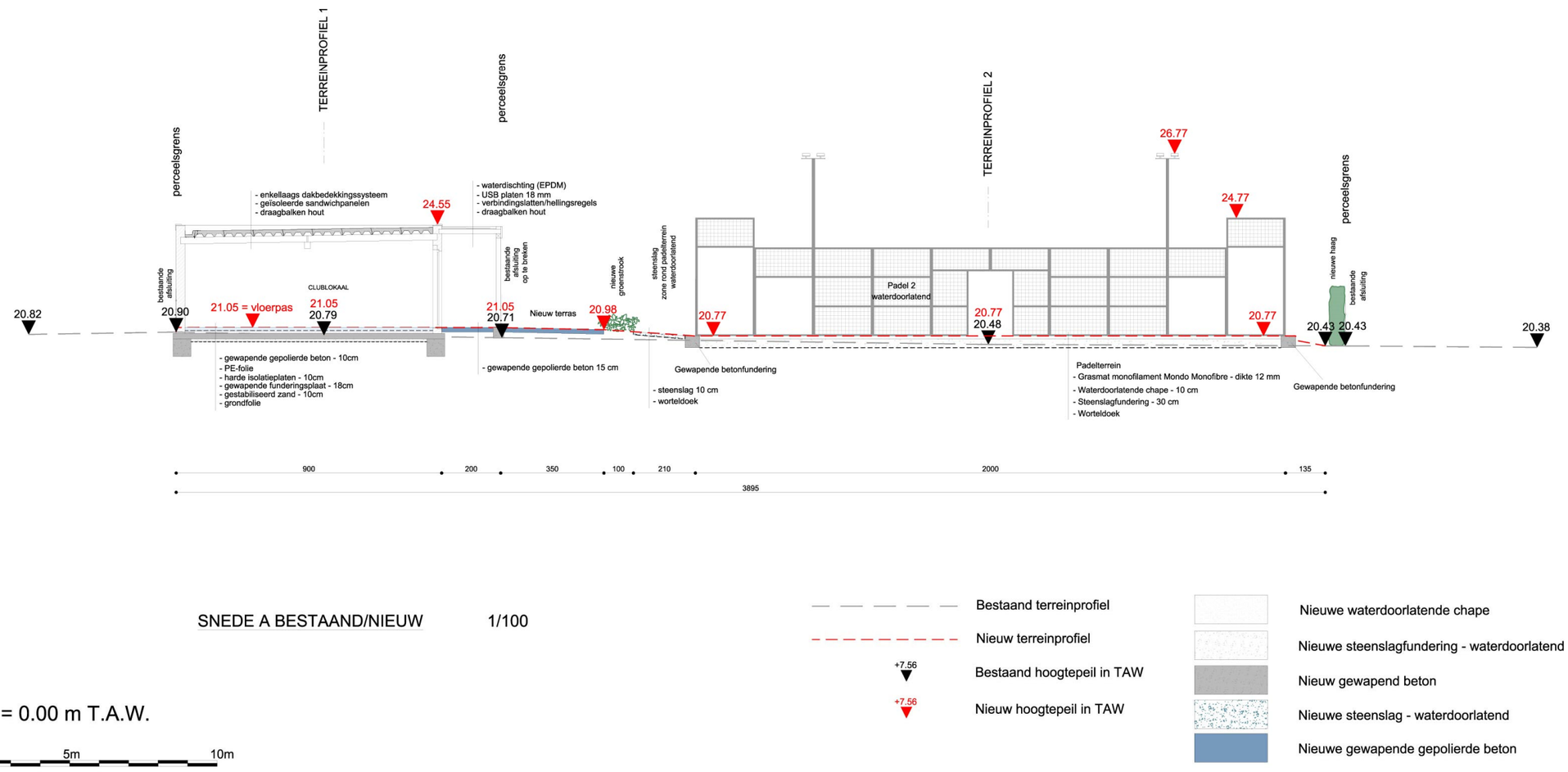
Padelvelden:

De speelvloer van een padelterrein (kunstgras – kleur blauw) wordt op een waterdoorlatende ondergrond geplaatst (waterdoorlatende chape 10 cm) wat toelaat om onmiddellijk na een regenbui verder te spelen. De waterdoorlatende chape wordt gelegd op een steenslagfundering van 30 cm met een worteldoek eronder.

Om de glas- en staalconstructie van een stabiele fundering te voorzien, wordt er een gewapende funderingsbalk in beton rondom het terrein voorzien. Op deze manier kunnen niveauverschillen opgevangen worden en wordt er een volledig horizontaal speelveld op een stabiele ondergrond gecreëerd.

Figuur 2. Inplantingsplan ontworpen toestand (bron: TC Byblos).

Figuur 3. Doorsnede A: Bestaand peil vs. ontworpen toestand (bron: TC Byblos).

Tennisvelden:

De afwerkingslaag van de tennisvelden wordt gerealiseerd in zgn. 'Match Clay' (11 mm dik). Dit wordt aangebracht op een waterdoorlatende chape van 10 cm die op een steenslagfundering van 30 cm wordt gelegd. Onderdaan komt een worteldoek.

Conclusie geplande werken:

De afgewerkte opbouw ligt tussen de 16 en 26 cm hoger dan het huidige oppervlak, wat impliceert dat er afhankelijk van de opbouw (48 cm voor de zone van het clubhuis, 30 - 35 cm voor de overige zones) zo'n 20 cm zal moeten afgegraven worden. In totaal zal in een zone van ongeveer 3682 m^2 de teelaarde afgraven worden. Lokaal zal er ook dieper gegraven worden e.g. voor de aanleg van de funderingen van het clubhuis, de aanleg van de septische put en regenwaterput, leidingen en afvoer etc.

2.1.3 DE ONDERZOEKSOPDRACHT

2.1.3.1 VRAAGSTELLING

Het bureauonderzoek ten behoeve van de vergunningsaanvraag voor de tennisinfrastructuur heeft tot doel om op basis van bestaande bronnen informatie te verzamelen over de aan- of afwezigheid van een archeologische site op het terrein, de karakteristieken en bewaringstoestand ervan, de relatie met het landschap, de waarde ervan en de wijze waarop met het terrein moet omgegaan worden bij de geplande bodemingrepen. Volgende onderzoeksvragen worden behandeld:

- Welke aanwijzingen bevatten de bestaande bronnen over het archeologische potentieel van het terrein?
- Wat is de landschapshistoriek van het terrein?
- Welke gebruiksevolutie kende het terrein?
- Wat is de impact van de geplande werken?
- Wat is het wetenschappelijk kennispotentieel van een eventueel aanwezige archeologische site op lokaal, regionaal en op Vlaams niveau?
- Wat is de aard en waardering van het kennispotentieel?
- Is er verder vooronderzoek noodzakelijk en welke vorm dient dit aan te nemen?

2.1.3.2 DE RANDVOORWAARDEN

Niet van toepassing.

2.1.4 WERKWIJZE EN STRATEGIE VAN HET VOORONDERZOEK

2.1.4.1 MOTIVERING VAN DE ONDERZOEKSSTRATGIE, -METHODEN EN –TECHNIEKEN

STRATEGIE

In deze archeologienota wordt een **bureauonderzoek** uitgevoerd **voor een zone die gekenmerkt wordt door een lage densiteit aan bebouwing in het verleden**. Dit type onderzoek heeft als bijkomend doel de landschappelijke opbouw en het landgebruik van het gebied te kennen. Daarvoor wordt bijzondere aandacht besteed aan de relevante ecologische en aardkundige gegevens en bronnen.

Dit bureauonderzoek moet uiteindelijk leiden tot een gemotiveerd advies of, en welke, maatregelen van verder vooronderzoek (met of zonder ingreep in de bodem) op het projectgebied noodzakelijk zijn.

METHODEN EN TECHNIEKEN

Met het oog op een gemotiveerd advies is enerzijds landschappelijk, historisch en archeologisch bronnen- en online beschikbare gegeorefereerd kaartenmateriaal geconsulteerd en zijn eventuele (recente) verstoringen binnen het projectgebied geïnventariseerd, met het oog op het opstellen van een archeologisch verwachtingspatroon. Anderzijds is de impact van de werken op de ondergrond geëvalueerd. Deze impact werd afgewogen ten aanzien van het te veronderstellen verwachtingspatroon, op basis waarvan uiteindelijk een gemotiveerd advies kan opgesteld worden.

2.1.4.2 ORGANISATIE VAN HET BUREAUONDERZOEK

Alle hieronder vernoemde bronnen zijn geconsulteerd door erkend archeoloog Arne De Graeve. Opmaak van de figuren en de georeferentie geschiedde door Erik Verbeke. Inhoudelijke afwegingen en keuzes zijn in overleg geschied tussen Arne De Graeve en Bart Cherretté.

2.1.4.3 ASPECTEN WAARVOOR HET ADVIES VAN SPECIALISTEN WERD INGEROEPEN

Niet van toepassing.

2.1.4.4 ASPECTEN WAARVOOR ALGEMENE WETENSCHAPPELIJKE ADVISERING WERD INGEROEPEN

Niet van toepassing.

2.1.4.5 MOTIVERING VAN DE GESELECTEERDE BRONNEN

Tijdens het bureauonderzoek is een analyse gemaakt van de **bodemsoorten**. Daarnaast werd onderzocht waar **mogelijk afgedekte bodems en/of resten uit de prehistorie of jongere periodes kunnen verwacht** worden. De aardkundige gegevens zijn online opgezocht via de Bodemverkenner (www.dov.vlaanderen.be) en de Geopunt-kaart (www.geopunt.be), de kaarten zelf zijn geraadpleegd via WMS in een GIS-omgeving. Verdeler van deze kaarten is de Databank Ondergrond Vlaanderen.

Het belangrijkste beschikbare **historisch kaartmateriaal** is vooral geraadpleegd om de grondgebruiksgeschiedenis van het onderzoeksgebied van de laatste eeuwen zo goed mogelijk te kennen. Deze informatie uit het historische kaartmateriaal kan een impact hebben op de kwaliteit van het eventueel oudere bodemarchief. Het historisch kaartmateriaal is gegeorefereerd geraadpleegd via WMS in een GIS-omgeving. Verdeler van het kaartenmateriaal is het Agentschap voor Geografische Informatie Vlaanderen.

Voor het archeologisch kader is de Centrale Archeologische Inventaris (**CAI**) geraadpleegd, alsook de beschikbare literaire bronnen.

De **ontwerpplannen** zijn door TC Byblos ter beschikking gesteld.

Een **terreinbezoek** werd tevens uitgevoerd op 14/06/2021 en lichtte ons in over de toestand van het terrein. Er werden ook **controleboringen** uitgevoerd op 14/06/2021, die ons meer inzicht gaven in de diepte van de bouwvoor en de verstoringsdiepte.

Alle gegevens werden hierna gebundeld in voorliggende archeologienota.

2.2 ASSESMENTRAPPORT

2.2.1 METHODEN, TECHNIEKEN EN CRITERIA

Het assessmentrapport omvat alle informatie afkomstig uit het **bureauonderzoek**: dit zijn alle relevante gegevens die over het projectgebied verzameld kunnen worden uit toegankelijke literatuur en kaartmateriaal en bijdragen tot het gefundeerd inschatten van het archeologisch potentieel van het plangebied. Om dit laatste te bereiken worden de verzamelde gegevens met elkaar vergeleken, geconfronteerd en samengelegd. Vanuit dit assessment van het plangebied moet een goede motivering mogelijk zijn over de noodzaak en het nut van al dan niet verder te nemen maatregelen.

Een waardevol assessment van het archeologisch potentieel van een projectgebied op basis van een bureauonderzoek is enkel mogelijk indien de bronnen voldoende en afdoende relevante gegevens opleveren om de onderzoeksvragen te kunnen beantwoorden. Bij afwezigheid of onvoldoende data zijn bijkomende maatregelen nodig om tot een correcte inschatting voor het projectgebied te komen.

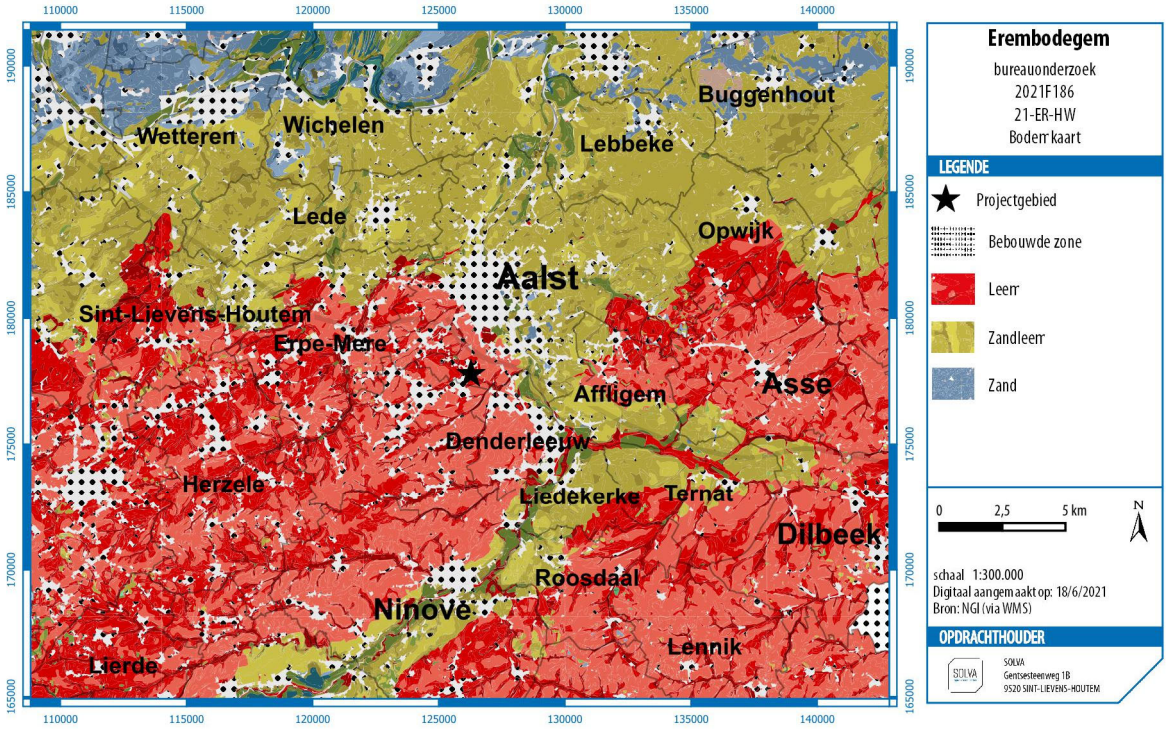
2.2.2 CONSERVATIE-ASSESSMENT

Alle gegenereerde data die in het kader van deze archeologienota tot stand komen, worden door **SOLVA** digitaal bewaard op een centrale server die dagelijks “in-huis” wordt geback-upt en off-site wordt gekopieerd. Alle gegenereerde data en rapporten zijn geïntegreerd in de **SOLVA**-Archeologiedatabank raadpleegbaar. Een conservatie-assessment voor vondsten of stalen is bij dit bureauonderzoek niet van toepassing.

2.2.3 DE LANDSCHAPPELIJKE LIGGING VAN HET ONDERZOEKSGEBIED EN ZJN OMGEVING

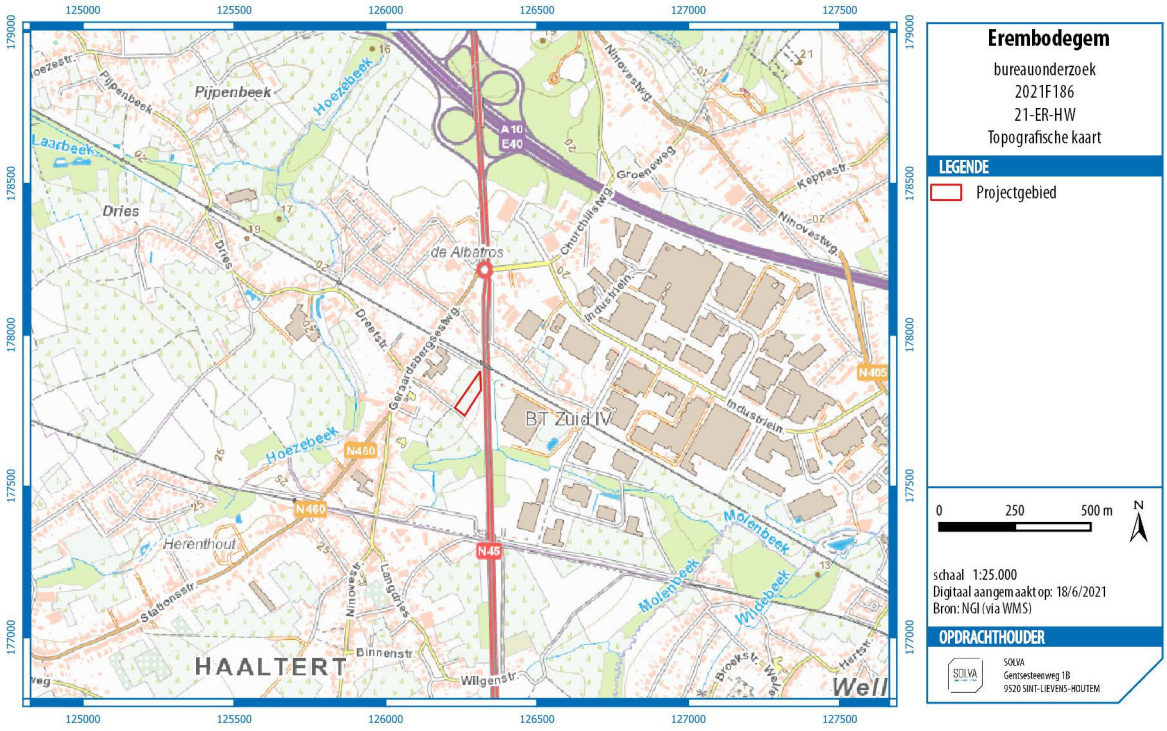
2.2.3.1 ALGEMENE LANDSCHAPPELIJKE EN GEOGRAFISCHE SITUERING

Het plangebied is gelegen in Erembodegem, en meer bepaald in het gehucht Terjoden, deelgemeente van Aalst. Aalst is gelegen in het zuidoosten van de provincie Oost-Vlaanderen, op de grens met Vlaams-Brabant (Figuur 4). Terjoden bevindt zich nabij, maar buiten de Dendervallei en behoort tot de ecoregio van de zuidwestelijke heuvelzone, meer bepaald het Zuid-Vlaams lemig heuveldistrict.

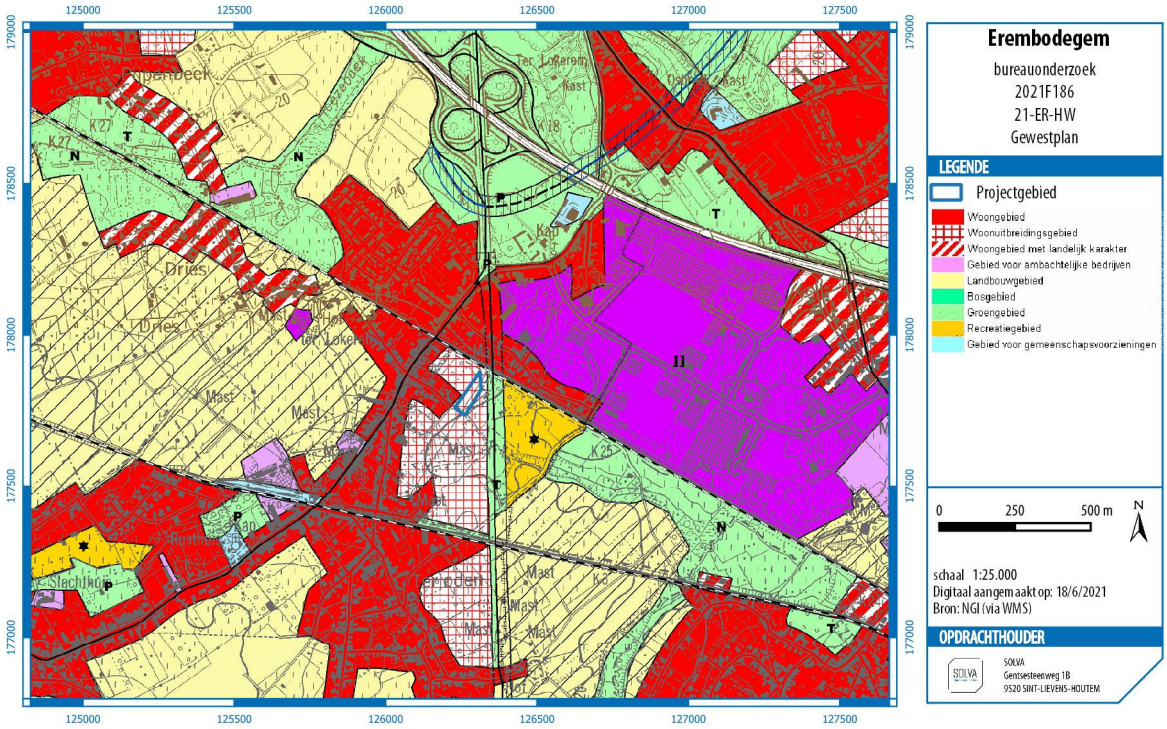

Figuur 4. Situering van het projectgebied op de bodemkaart (aangegeven met ster). Geel: zandleemstreek, rood: leemstreek (Databank Ondergrond Vlaanderen, geraadpleegd via WMS).

Het projectgebied is gelegen op het einde van de doodlopende straat Haantjesweg in Erembodegem. Aan de westelijke en noordwestelijke zijde wordt het terrein omsloten door grasland (Figuur 5 en Figuur 6). Ook aan overzijde van de Haantjesweg ligt grasland. De Haantjesweg wordt gekenmerkt door aaneensluitende bebouwing. Aan de oostzijde van het projectgebied loopt de expresweg N45 Aalst-Ninove.

Figuur 5. Situering van het onderzoeksgebied op de topografische kaart (AGIV, geraadpleegd via WMS).

Figuur 6. Het gewestplan met de positie van het desbetreffende terrein (Departement Ruimte Vlaanderen, geraadpleegd via WMS).

2.2.3.2 AARDKUNDIGE EN HYDROGRAFISCHE SITUERING

ALGEMENE GEOLOGISCHE EN GEOMORFOLOGISCHE SCHETS VAN DE REGIO[6]

Het projectgebied ligt in de '**ecoregio van de zuidwestelijke heuvelzone**', en meer bepaald in het deel van het **Zuid-Vlaams lemig heuveldistrict**. Tot dit district behoren de Vlaamse Ardennen, de Kesterberg en Oudenberg (Pajottenland), maar ook zijn uitlopers. Typisch binnen dit gebied is het voorkomen van veelvuldige bronnen, dit op de kleilaag van de Formatie van Gent, Lid van Merelbeke. Verder zijn ook de Diestiaanheuvels (ten zuiden) typerend voor het gebied. Het volledige gebied bezit (vrij) grote reliëfverschillen, met voornamelijk lemige afzettingen.

De sterke erosie op het einde van het tertiair en tijdens het pleistoceen veroorzaakte het huidig golvend tot sterk **golvend reliëf**. Dit levert een opeenvolging op van open kouters op de leemruggen en, in de beekdalen, depressies met een gesloten begroeiing. In het zuiden wordt het landschap bepaald door de zogenaamde Zuid-Vlaamse Heuvelrij. De valleien zijn daar zeer sterk ingesneden, soms bijna kloofdalen, en de ruggen zijn zacht hellend. Er is een opeenvolging te zien van langgerekte leemruggen met relatief vlakke delen en zachte hellingen, gescheiden door talrijke beekvalleien en depressies, die dikwijls begrensd zijn door een steile rand. Typisch is het voorkomen van asymmetrische dalen, door de ongelijkmatige afzetting van de loesspakketten tijdens de laatste ijstijd.

Het reliëf in het district is golvend tot sterk golvend, zelfs plaatselijk heuvelig in het zuidelijke deel, met hellingsgraden van 9 % en meer. Het wordt gekenmerkt door een opeenvolging van ruggen, afgewisseld met diep ingesneden beekvalleien en secundaire depressies. Het zuidelijk deel bestaat uit een aantal westzuidwest-oostnoordoost georiënteerde heuvelrijen, wier absolute hoogte van zuid naar noord progressief afneemt. De hoogste heuvelrij situeert zich in de buurt van de taal- en gewestgrens, met onder andere de Kluisberg, de Spinnessenberg, de Hotondberg, de Muziekberg, de Pottelberg en de Mont de Rode, maar ook de Oudenberg (Geraardsbergen). Op het raakpunt van de oost-west en noord-zuid gerichte heuvelkammen van de Vlaamse Ardennen bevindt zich het hoogste punt (d'Hoppe, 157,5m) in het bos van

[6] We baseren ons voor deze beschrijving op de definitie en karakterisering van de ecodistricten in Vlaanderen. In het concept 'ecodistrict' worden diverse geologische, geomorfologische, bodemkundige, hydrografische en historisch-geografische aspecten, die ook een determinerende invloed hebben gehad op het menselijk handelen in het verleden, in relatie tot elkaar besproken: Sevenant et al. 2002.

Pottelberg. Deze kam vormt de geologische ruggengraat van het fysisch landschap en is een onderdeel van een groter geheel van getuigenheuvels dat zich uitstrekt van Frans-Vlaanderen via het West-Vlaams Heuvelland, de Vlaamse Ardennen, het Pajottenland en het Hageland tot Midden-Limburg waar het tegen het Kempisch Plateau uitwigt. Een lagere, structurele kamlijn waarvan de hoogste delen met de hoogtelijn van 100 m flirten en die ten opzichte van het hydrografisch stelsel duidelijk contrasterend is, omvat van west naar oost volgende plateaus: Eikenberg-Kapelleberg-Boigneberg (Maarkedal), Varentberg-Hoogkouter (Horebeke), plateau Pottenberg-Leberg-Valkenberg (Brakel), Steenberg-Potaardeberg (Zottegem) en tenslotte de Biezelenberg (Herzele). Vermits de weerstandbiedende ijzerzandsteenlagen er volledig weggespoeld zijn, profileren deze plateaus zich als open akker- en kouterlandschappen.

Bodems

De **bodemseries** worden gerangschikt in twee groepen. Enerzijds de plateau- en hellinggronden met hoofdzakelijk (niet tot sterk gleyige) diepe leemgronden (meer dan 80 cm dik) met een al dan niet (sterk) gevlekte textuur B-horizont. Verspreid, maar vooral langs de valleiranden komen ondiepe leemgronden met textuur B-horizont voor, met een zand- of kleisubstraat beginnend op geringe diepte, evenals beperkte oppervlakten zandleem- en kleigronden met een niet bepaalde profielontwikkeling. Plaatselijk, op enkele hoge toppen en steile hellingen, dagzoomt het tertiair kleiig of zandig materiaal.

Anderzijds zijn er de vallei- en depressiegronden, met dominantie van jonge leem- of zandleembodems zonder profielontwikkeling.

Het noordelijk gebied wordt plaatselijk gedomineerd door zandleemgronden, evenals het gebied rondom de alluviale vlakte van de Dender en de Bellebeek.

De beekalluvia staan onder invloed van een permanente grondwatertafel, die aan een regelmatige seizoenschommeling onderhevig is. Op de plateau- en hellingronden ligt de watertafel zeer diep, behalve waar stuwwater en bronniveaus voorkomen. Deze bronniveaus treden overal op waar watervoerende lagen van het tertiair substraat dagzomen.

Geologie

Tijdens het **tertiair** werden door de zee verschillende zand- en kleilagen afgezet, achtereenvolgens de Formatie van Kortrijk, Formatie van Tielt, Formatie van Gent, Formatie van Lede, Formatie van Maldegem en Formatie van Diest. Na daling van de zeespiegel werden deze sedimenten in het **pleistoceen** (quartair) door erosie aangetast, en dan voornamelijk de zandige formaties. De kleiige lagen boden meer weerstand aan de erosie en vormden de heuveltoppen van het tertiair reliëf. Hierdoor vormt de Formatie van Gent nu het hoofdsubstraat, en zijn de Formatie van Lede en Maldegem nog slechts op de heuvelruggen te vinden. Van de Formatie van Diest zijn nog slechts enkele relicten over op de hoogste toppen (Vlaamse Ardennen en heuvels ten zuiden van Geraardsbergen). Tijdens de laatste ijstijd werd dit landschap bedekt met niveo-eolische leem (0 tot 15 m). Onder invloed van de overheersende westenwinden tijdens het weichselglaciaal werden de naar het westen gerichte hellingen slechts met een dunne laag löss bedekt. Op plaatsen die tegen de dominerende winden beschermd waren (de oostelijk gerichte hellingen en de kleinere plateaus) is de lössmantel zeer dik. De tertiaire lagen komen slechts op een zeer beperkt aantal plaatsen aan het oppervlak.

Gedurende het **holoceen** had eerst een riviererosie van het pleistocene leemdek plaats. De beekvalleien werden verder uitgediept en er ontstonden ook secundaire depressies. De vallei van de Dender bijvoorbeeld werd uitgeschuurd tot op de Ieperiaanse kleilagen. Later werd de vallei gedeeltelijk opgevuld met lemig alluvium en venig materiaal. Ten gevolge van ontbossing in recente tijden trad hellingserosie op; het meeste afgespoelde materiaal werd als colluvium afgezet aan de voet van de hellingen.

HET PROJECTGEBIED

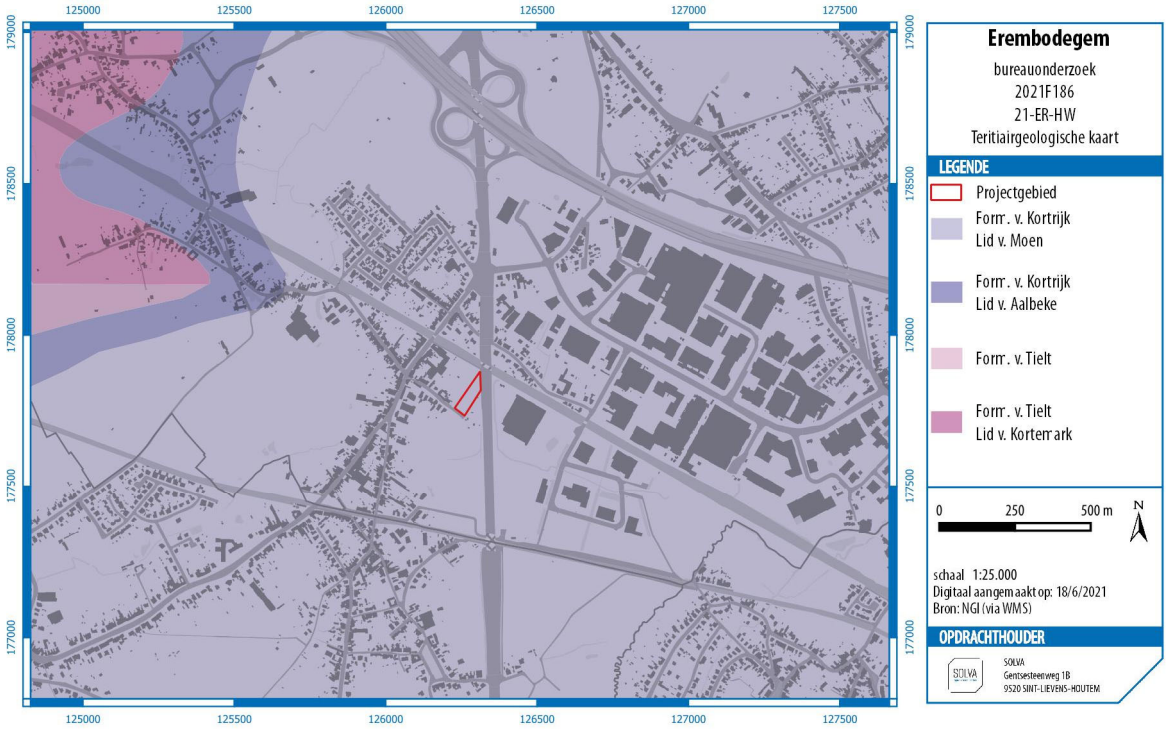
Op de quartair geologische profieltypekaart (Figuur 7) valt af te lezen dat op het terrein geen holocene en/of tardiglaciale afzettingen bovenop de pleistocene sequentie aanwezig zijn (type 3, groen).[7]

[7] www.dov.vlaanderen.be.

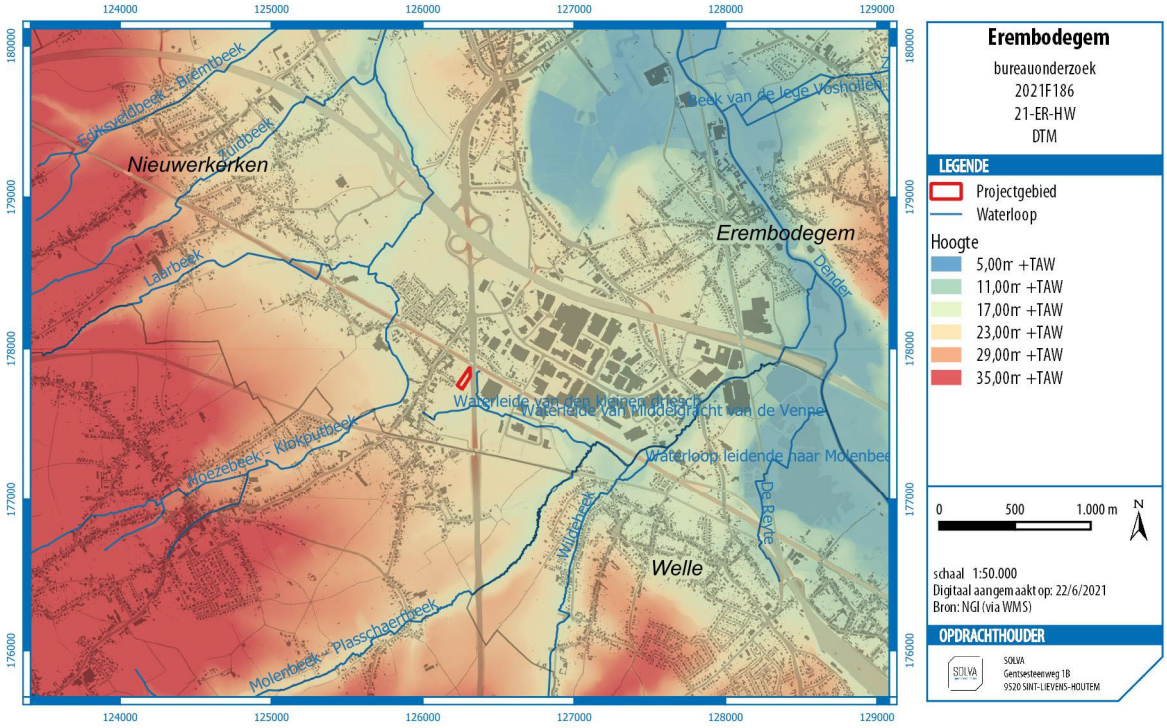

Figuur 7. De quartairgeologische profieltypekaart (Databank Ondergrond Vlaanderen, geraadpleegd via WMS). Ten westen van het projectgebied valt de vallei van de Hoezebeek op.

Op de **tertiairgeologische** profieltypekaart (Figuur 8) is te zien dat het projectgebied volledig gelegen is op de Formatie van Kortrijk, meer bepaald op het Lid van Moen, met andere woorden, grijze klei tot silt, kleihoudend (kleilagen; *nummulites planulatus*).

Figuur 8. De tertiair geologische kaart met aanduiding van het onderzoeksgebied (Databank Ondergrond Vlaanderen, geraadpleegd via WMS).

Voor het gebied is **geen geomorfologische kaart** beschikbaar.

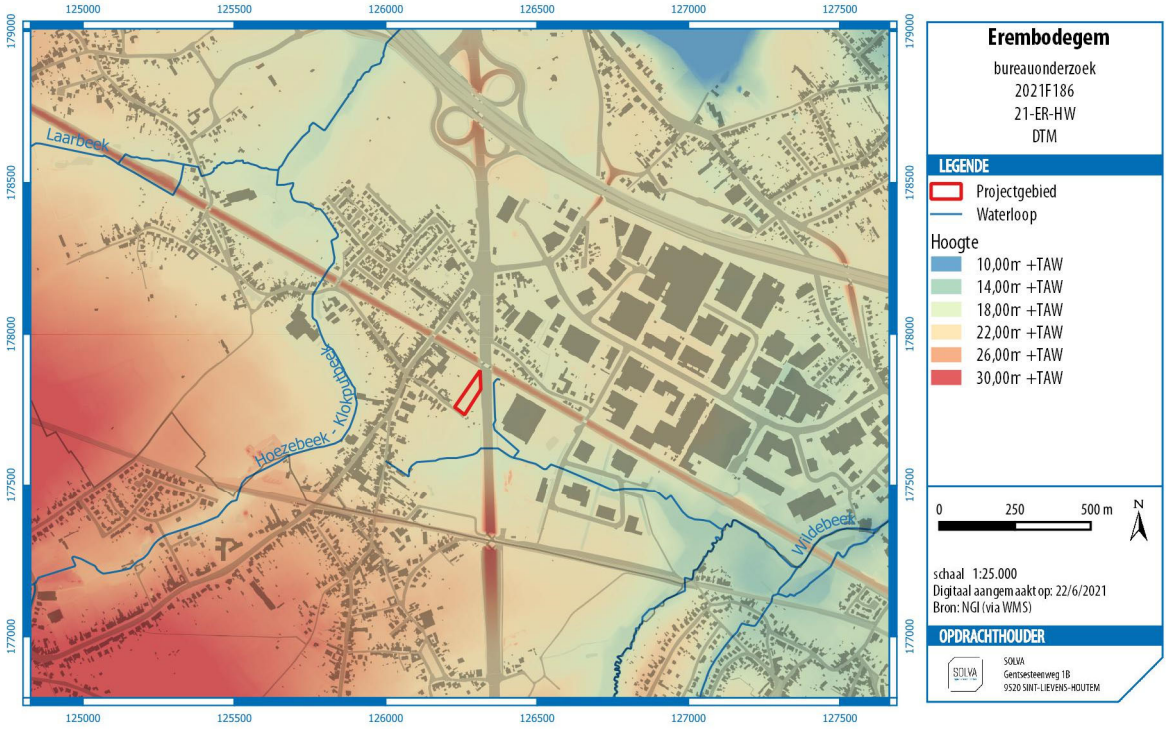

Figuur 9. Hoogtekaart met ligging van het projectgebied ten zuiden van de stad Aalst en ten noordoosten van de uitlopers van de getuigenheuvelrij (AGIV; Digitaal Hoogtemodel Vlaanderen II, DTM, raster, 1 m; eigen bewerking).

2.2.3.3 FYSISICH-GEOGRAFISCHE SITUERING

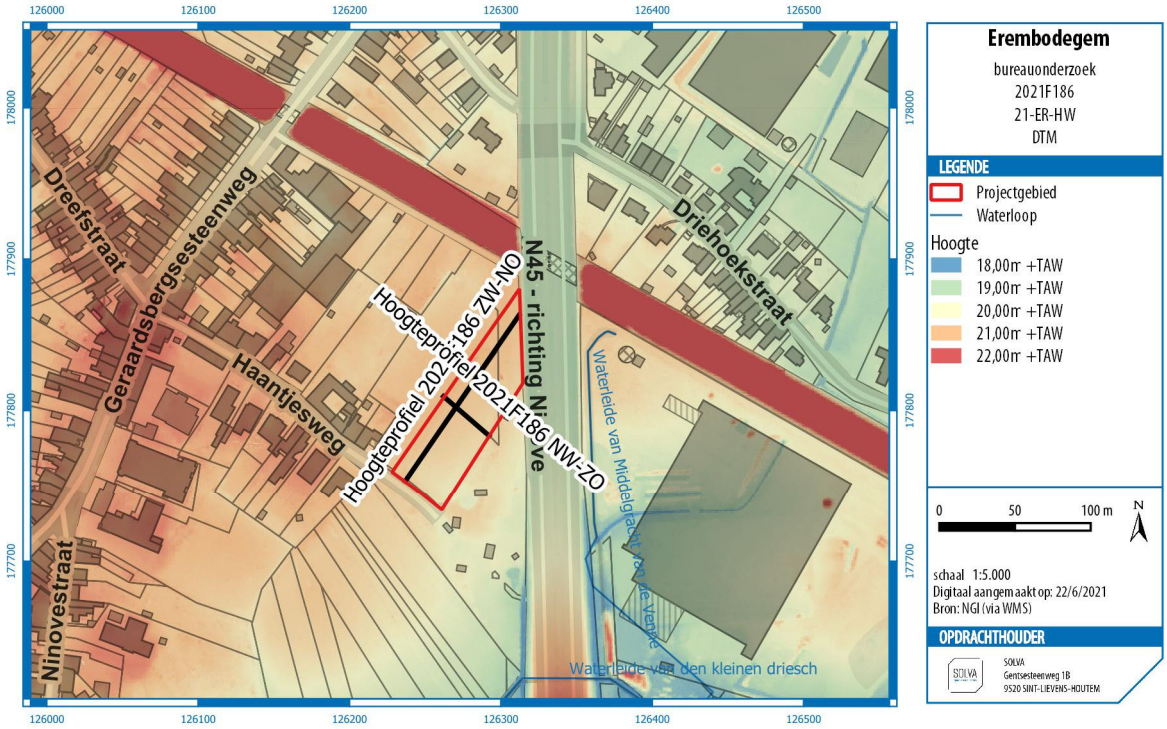
Het projectgebied ligt ten zuiden van Aalst, net ten noordoosten van de dorpskern van Terjoden (Figuur 9). Aan de oost- en zuidkant van het terrein liggen uitlopers van de Molenbeek. Ten westen van het projectgebied loopt de vallei van de Hoezebeek. Beide beken wateren af richting de Dender die ten

(noord)oosten van het projectgebied loopt. Het projectgebied ligt aan het einde van een doodlopende straat, en wordt aan de noord- en zuidkant omgeven door akkers.

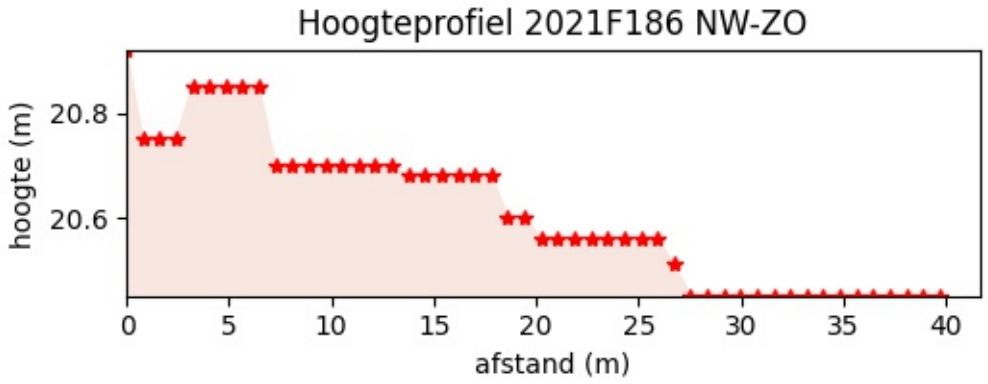
Op het **hoogtemodel** is te zien hoe het terrein zwak afhelt richting de Wildebeek met hoogtes die schommelen tussen de 20.40 - 20.80 TAW (Figuur 10). De doorsnedes van het DTM geven weinig extra informatie door de vrij beperkte oppervlakte van het terrein (Figuur 11, Figuur 12, Figuur 13).

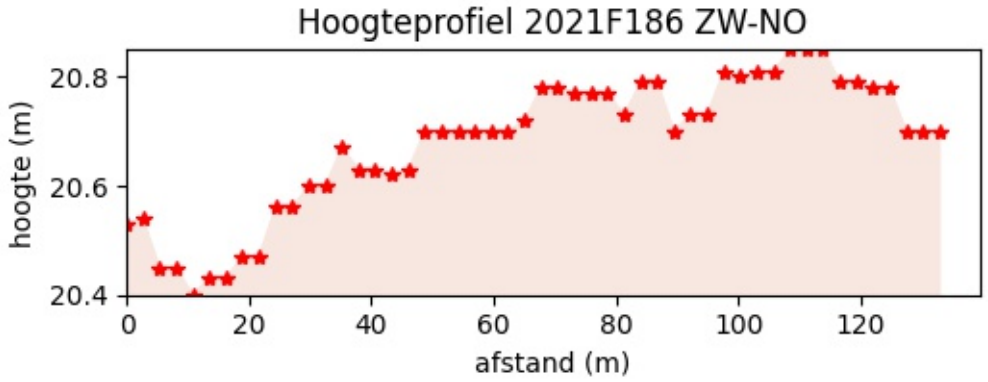

Figuur 10. Detail van hoogtekaart met ligging van het projectgebied (AGIV; Digitaal Hoogtemodel Vlaanderen II, DTM, raster, 1 m; eigen bewerking).

Figuur 11 Detail van hoogtekaart met ligging van het projectgebied en aanduiding van de dwarsdoorsnedes van het hoogteprofiel. (AGIV; Digitaal Hoogtemodel Vlaanderen II, DTM, raster, 1 m; eigen bewerking).

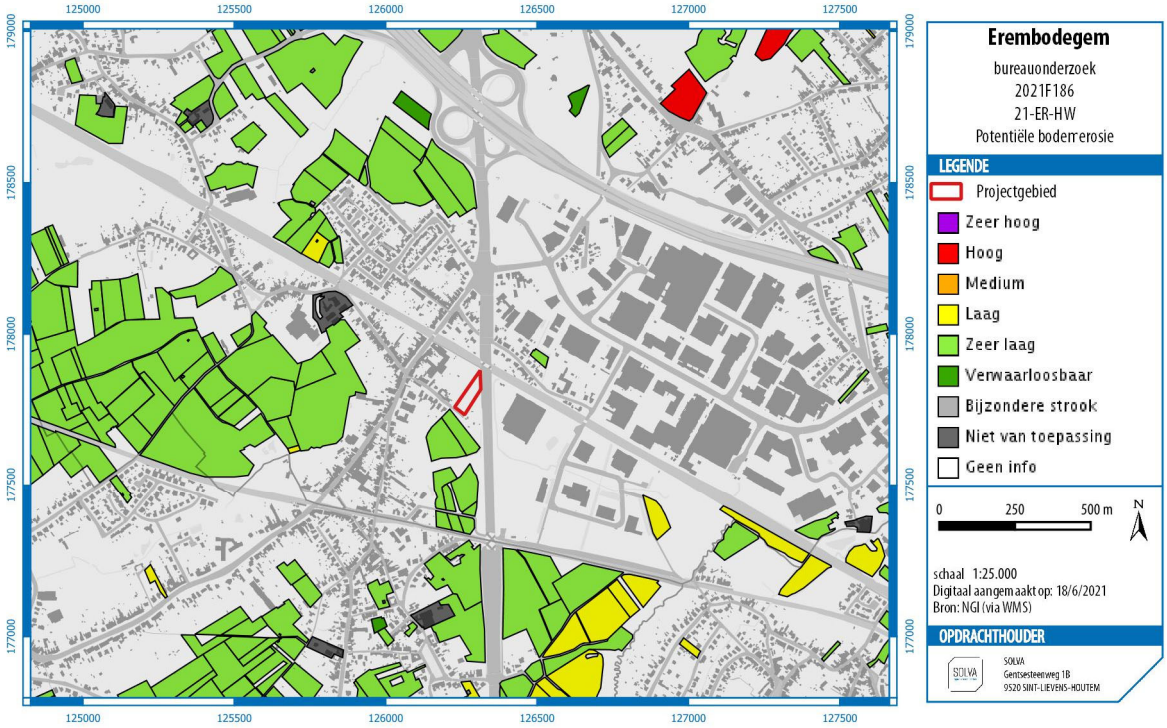

Figuur 12. hoogteprofiel NW-ZO (AGIV; Digitaal Hoogtemodel Vlaanderen II, DTM, raster, 1 m; eigen bewerking).

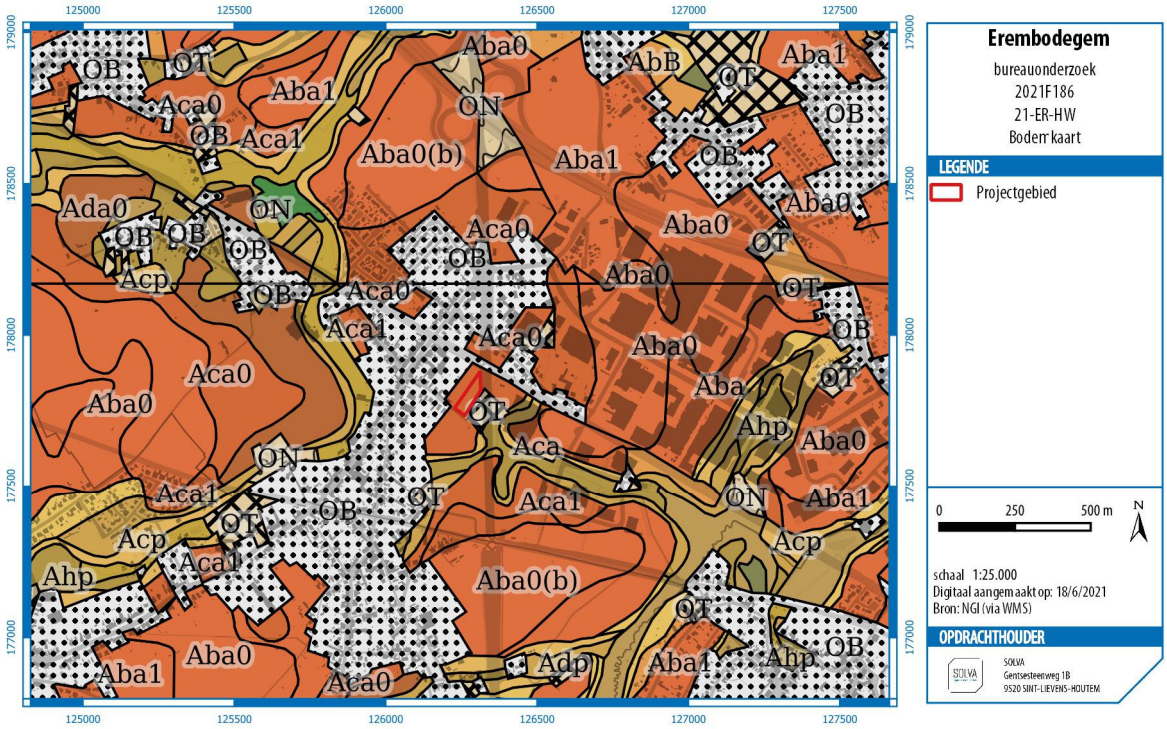

Figuur 13. Hoogteprofiel ZW-NO (AGIV; Digitaal Hoogtemodel Vlaanderen II, DTM, raster, 1 m; eigen bewerking).

De **potentiële bodemerosiekaart** toont voor het projectgebied geen bijzonderheden (Figuur 14). Voor het gebied zelf is er geen informatie beschikbaar, maar afgaande op de omliggende percelen, de beperkte helling en het gebruik als grasland kan aangenomen worden dat de (huidige) bodemerosie wellicht zeer laag tot verwaarloosbaar is.

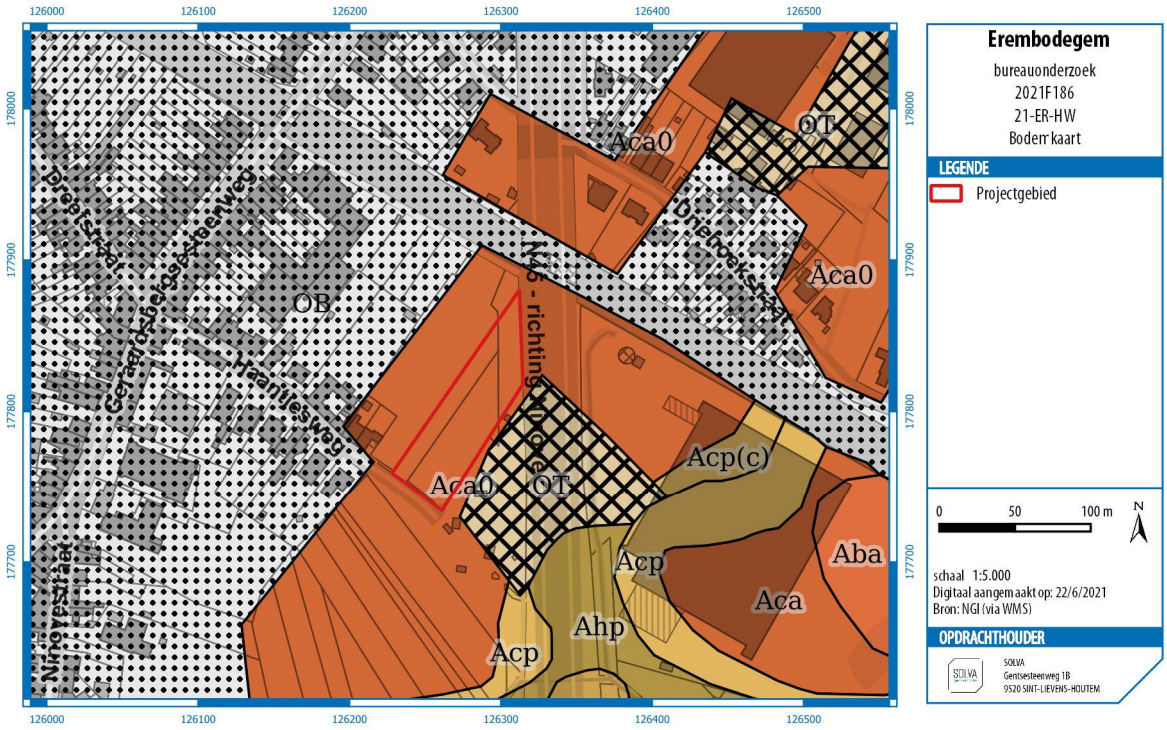

Figuur 14. Potentiële bodemerosiekaart (Bron: NGI, geraadpleegd via WMS).

De **bodemkaart** geeft aan dat de gronden van het projectgebied bestaan uit een Aca bodem (matig droge leembodem met textuur B horizont) (Figuur 15). De beekvalleitjes vallen duidelijk op door een merkelijk nattere textuur. Ten oosten van het projectgebied geeft de bodemkaart aan dat de terreinen verstoord zijn (Figuur 16).

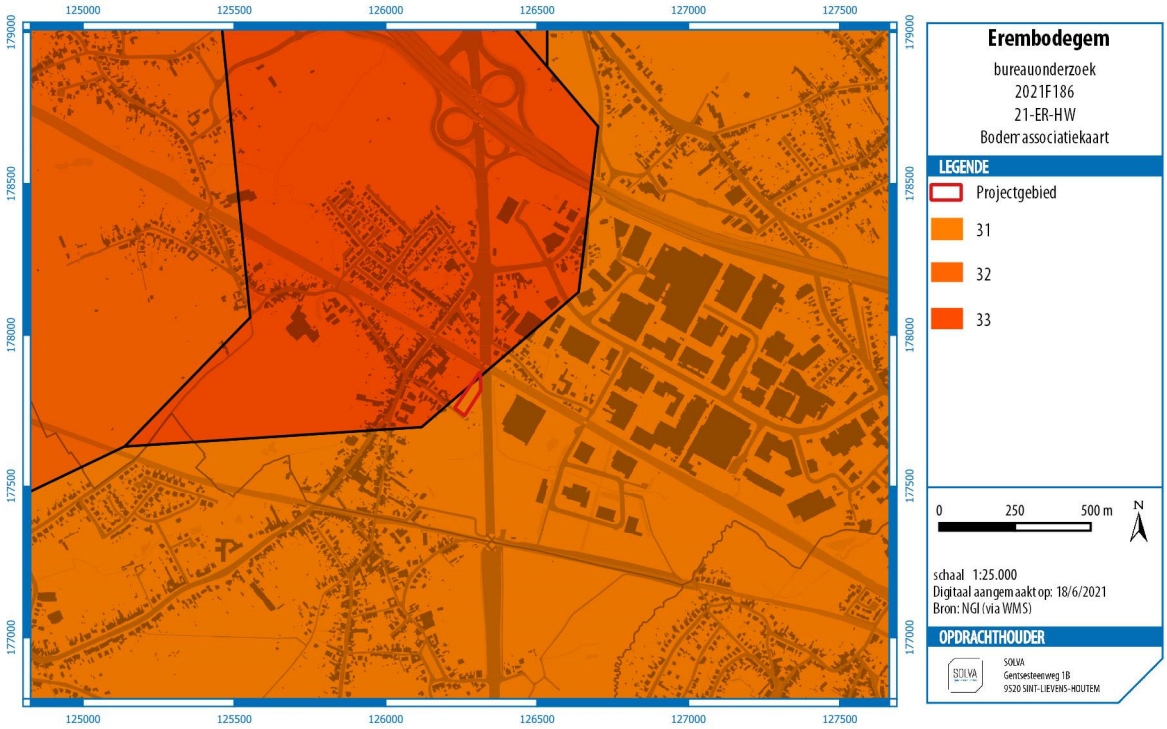

Figuur 15. Bodemkaart met aanduiding van het projectgebied (in rood).

Figuur 16. Detail van bodemkaart met aanduiding van het projectgebied. Ten oosten van het projectgebied is een verstoorde zone genoteerd.

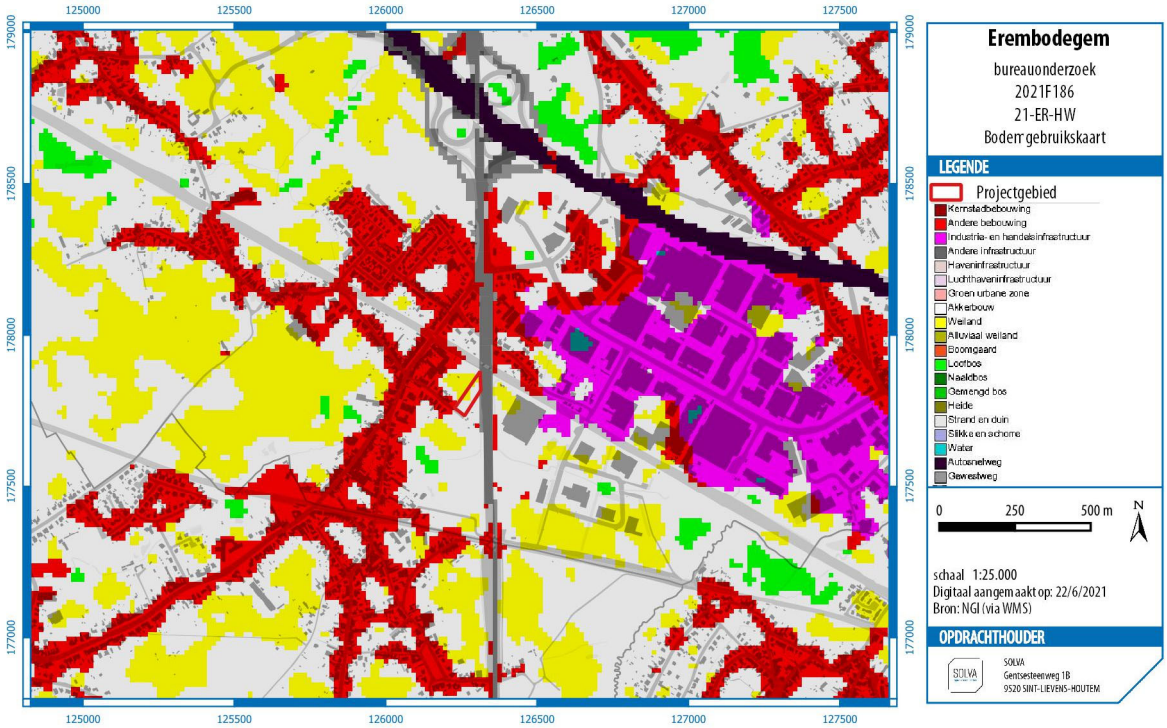
De **bodemassociatiekaart** (Figuur 17) toont duidelijk dat het projectgebied geassocieerd wordt met matig natte leemgronden met textuur B-horizonten en grenst aan gebieden met een normale tot matig droge associatie.

Figuur 17. Bodemassociatiekaart.

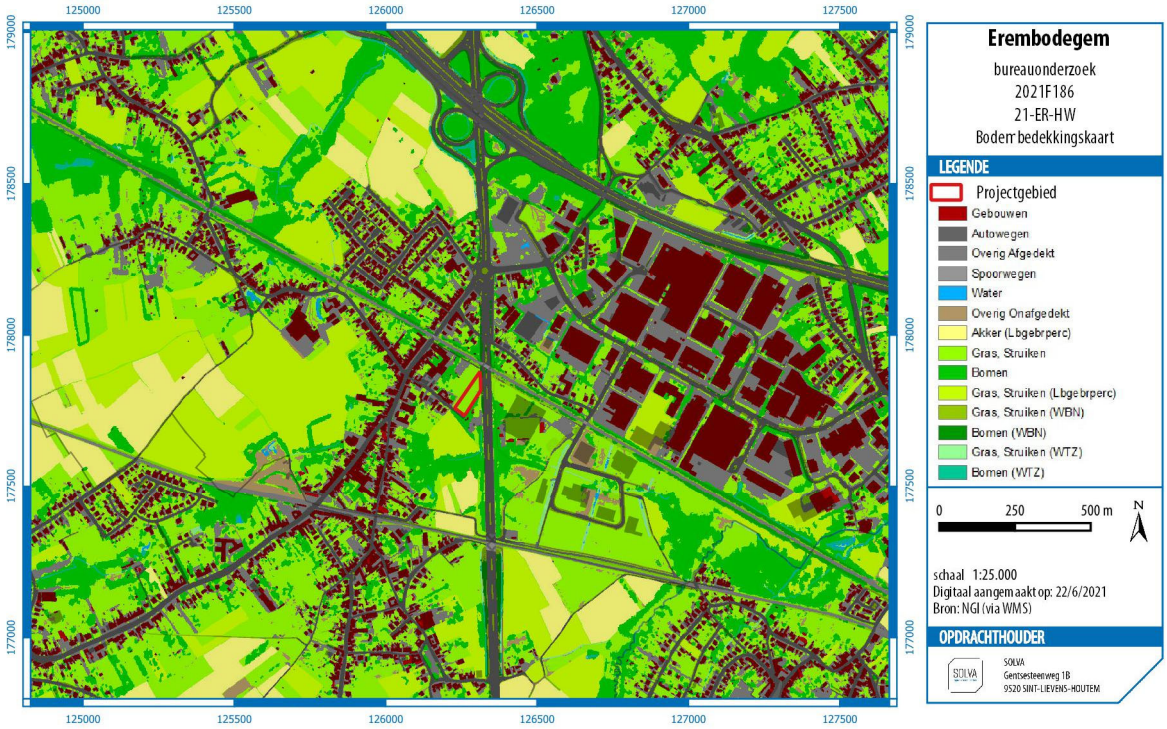
2.2.3.4 GRONDGEBRUIK

Volgens de **bodemgebruikskaart** is het projectgebied in gebruik als weiland (Figuur 18).

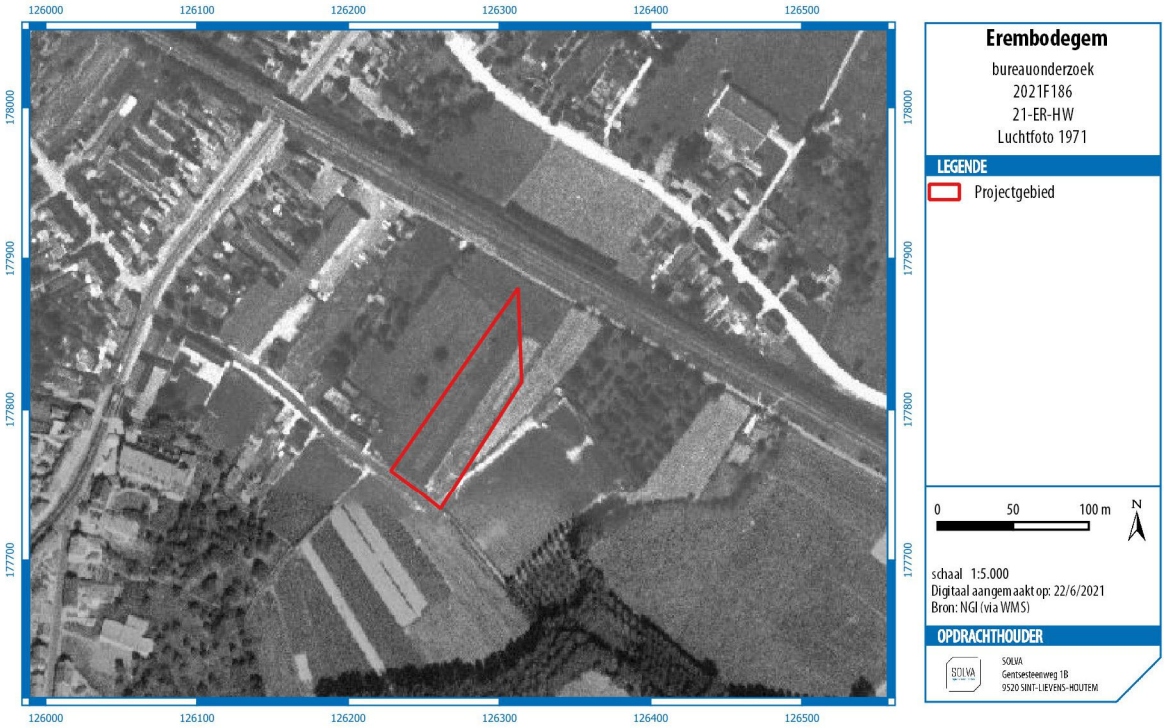

Figuur 18. Bodemgebruikskaart.

Ook de **bodembedekkingskaart** toont dat het gebied momenteel gebruikt wordt als grasland (Figuur 19). Op het moment van het terreinbezoek werd het begraasd door schapen.

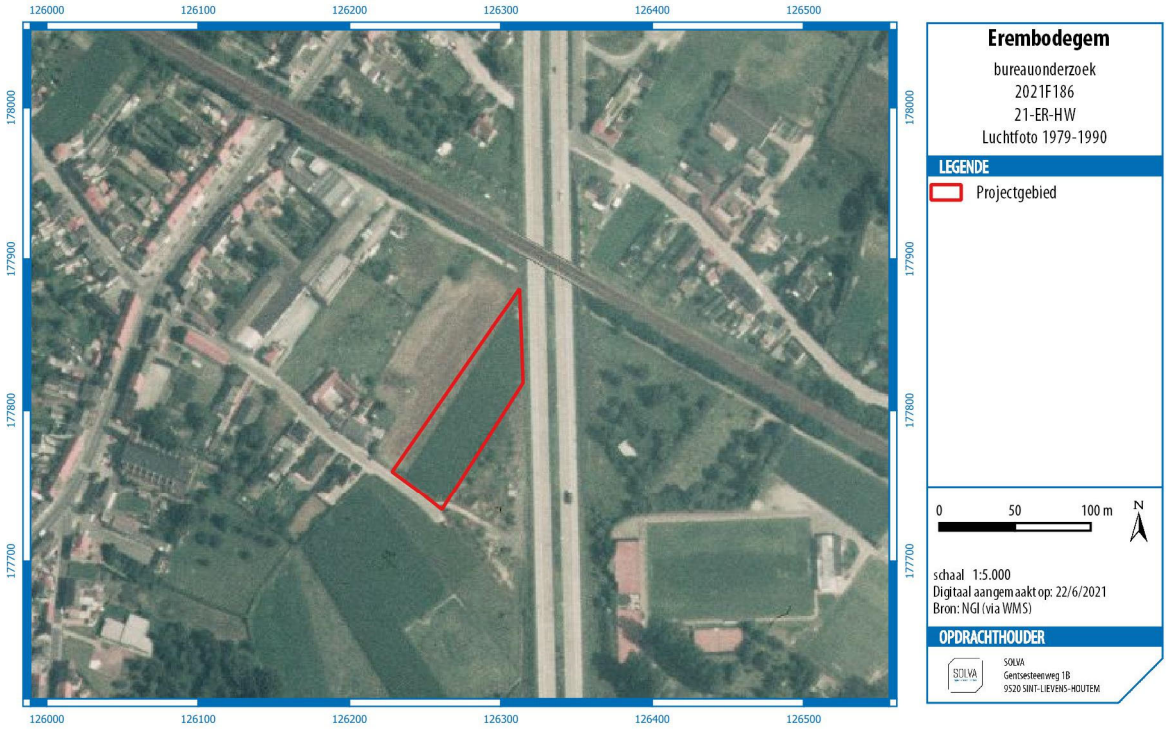

Figuur 19. Bodembedekkingskaart.

Op de luchtfoto uit 1971 ziet het terrein en de omgeving nog helemaal anders uit dan vandaag het geval is (Figuur 20). Vooral de grote kouter ten zuidoosten van het onderzoeksterrein (het huidige industriegebied Zuid IV) valt op. De expresweg N45 Aalst-Ninove is nog niet aangelegd op het moment dat de foto genomen is. Net ten zuiden van het projectgebied ligt een voetbalveld, dat later in oostelijke richting verplaatst werd.

Figuur 20. Luchtfoto uit 1971 met aanduiding van het projectgebied.

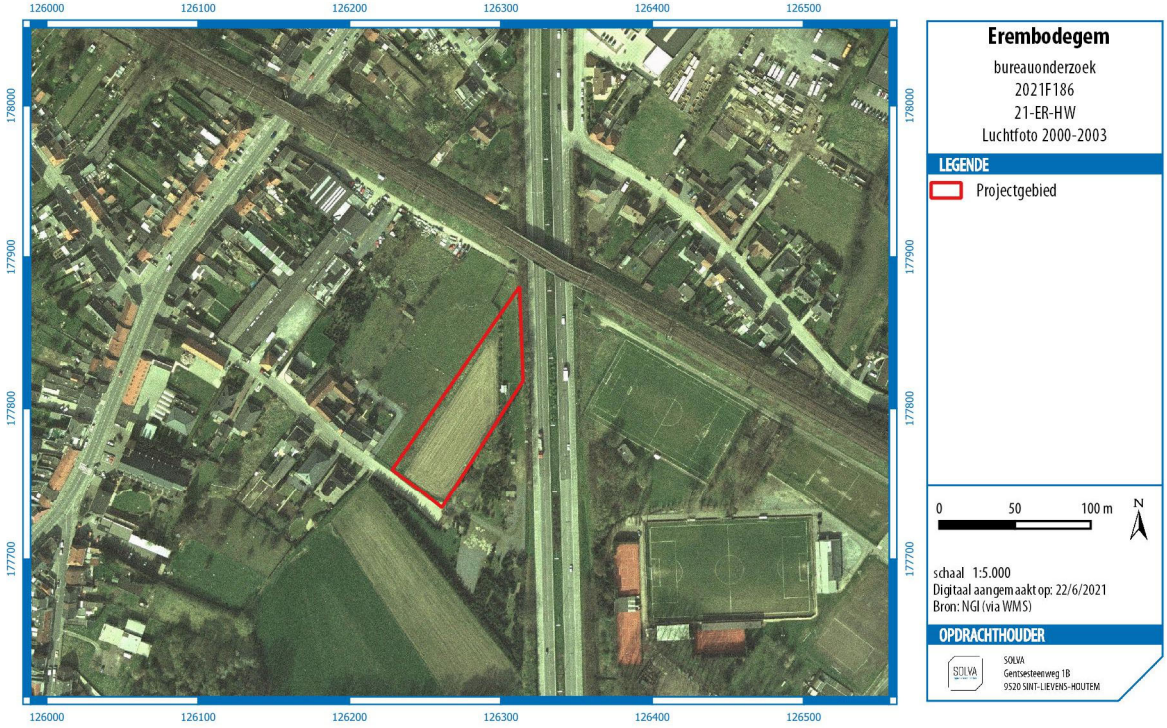

Figuur 21. Luchtfoto uit de periode 1979-1990 met aanduiding van projectgebied.

Op de luchtfoto uit de periode 1979-1990 is er een hele verandering gebeurd in het landschap: de expresweg N45 Aalst-Ninove is aangelegd, en heeft het toenmalige open kouterlandschap doorsneden (Figuur 21). Het voetbalterrein dat voordien net ten zuiden van het projectgebied lag, is nu een eind verschoven naar het oosten. De onderzoeksterreinen zelf zijn als grasland in gebruik.

Een **recente luchtfoto** uit 2000-2003 toont aan dat het perceel niet altijd als weiland in gebruik is geweest (Figuur 22). Op de luchtfoto is duidelijk te zien dat de percelen geploegd geweest zijn. Nadien is het westelijke deel geleidelijk aan dichtgegroeid, daar waar het oostelijke deel als weiland in gebruik kwam.

De luchtfoto uit 2020 geeft het beeld weer zoals het terrein vandaag erbij ligt (Figuur 23).

Figuur 22. Luchtfoto uit de periode 2000-2003 geeft aan dat de percelen geploegd zijn geworden.

Figuur 23. Luchtfoto uit 2020 met aanduiding van het projectgebied.

2.2.3.5 SPECIFIEKE TERREININFORMATIE DOORMIDDDEL VAN CONTROLEBORINGEN

2.2.3.5.1 ADMINISTRATIEVE GEGEVENS

- Uitvoeringstermijn: 14/06/2021 (boringen en analyse boringen)
- Aard van het onderzoek: controleboring
- Betrokken actoren: Arne De Graeve (erkend archeoloog)
- De overige administratieve gegevens zijn dezelfde als de administratieve gegevens van het bureauonderzoek.

2.2.3.5.2 ONDERZOEKSOPDRACHT

Om tot een goed begrip van het onderzoeksterrein te komen zijn enkele controleboringen gezet. Deze dienden in eerste instantie om na te gaan of de natuurlijke bodemopbouw op het terrein nog bewaard was, of er sprake was van ophoging of een ander bodemverstorend proces.

Aldus werden de volgende onderzoeksvragen geformuleerd:

- Is het projectgebied geroerd door recente menselijke ingrepen in de bodem?
- Hoe dik zijn de mogelijk verstoorde lagen?
- Heeft een mogelijke verstoring de archeologische lagen aangetast?
- Zullen de geplande werken een impact hebben op het onverstoorde bodemarchief?

2.2.3.5.3 BESCHRIJVING VAN DE WERKWIJZE EN STRATEGIE VAN DE CONTROLEBORINGEN

Verspreid over het terrein werden vier boringen uitgevoerd (Figuur 24). De boringen werden uitgevoerd door Arne De Graeve en Kevin Strubbe. De boringen gebeurden met een edelmanboor met een diameter van 5,5 cm. De coördinaten van de vier controleboringen zijn:

- Boring 1= x: 126258.973; y: 177763.071; z: 20.397

- Boring 2= x: 126276.576; y: 177784.990; z: 20.557

- Boring 3= x: 126293.529; y: 177811.238; z: 20.656

- Boring 4= x: 126305.425; y: 177832.840; z: 20.773

Alle relevante boorprofielen werden tegen een egale en neutrale achtergrond gefotografeerd (Afbeelding 1, Afbeelding 2, Afbeelding 3 en Afbeelding 4). De boorgegevens worden verwerkt in een boorlijst (zie bijlage 2). De interpretatie werd uitgevoerd door Arne De Graeve

2.2.3.5.4 ASSESSMENTRAPPORT

Verspreid over het terrein werden vier boringen uitgevoerd (Afbeelding 1, Afbeelding 2, Afbeelding 3 en Afbeelding 4). Deze liggen op een noord-zuid as verspreid over het terrein. Op die manier kon een beeld verkregen worden van de opbouw over het volledige onderzoeksterrein.

De vier boringen gaven een **vrij uniform beeld** van de terreinen. Op basis van de boorgegevens is een vrij **eenvoudige opbouw** te verwachten op de terreinen. De ploeglaag is tussen de **34-40 cm diep,** met uitzondering van **boring vier** (het perceel het dichtst aan de N45). Op deze locatie had de ploeglaag slechts een **dikte van ongeveer 25 cm**. De boringen wezen uit dat het terrein **recent nog geploegd** werd voor het als grasland in gebruik werd genomen. Dit wordt gestaafd door de luchtfoto uit 2000-2003 (zie Figuur 23).

In boring 2 is een fragmentje asbest opgeboord, wat er op kan wijzen dat er ook **opgevoerd materiaal** in de ploeglaag is terecht gekomen. **De onderkant van de ploeglaag** is op de meeste plaatsen (inclusief boring 4) **vrij scherp** te noemen. Mogelijk is dit het gevolg van **een eerdere afgraving of intensieve beploeging**. Tussen de ploeglaag en de moederbodem zit op alle boringen een laag van ongeveer **20 cm dik die als B-horizont te interpreteren is**. Onder de B-horizont zit een gele leem. In boring vier is onder de B-horizont een **mogelijk verstoord pakket** aangetroffen.

LEGENDE

Aalst - Erembodegem
Haantjesweg
Bureauonderzoek
21-ER-HW - 2021F186
Locatie boringen

Boring 1 Locatie boring

Schaal 1:500
Digitaal aangemaakt op: 29/06/2021
Bron: SOLVA & TC Byblos

OPDRACHTHOUDER

SOLVA
Gentsesteenweg 1B
9520 SINT-LIEVENS-HOUTEM

Figuur 24. Situering van de boringen op de geplande toestand.

Afgezien van de mogelijke afgraving laten de boorprofielen **een weinig verstoord bodemprofiel** zien (mogelijk met uitzondering van boring 4, waar er aanwijzingen zijn dat het bodemprofiel onder de ploeglaag wel verstoord is). In **boring 3** is in de **ploeglaag** een stukje **Romeinse zeepwaar** opgeboord. Het is niet uit te maken of dit te linken is aan sporen in de ondergrond, of het van elders aangevoerd is.

Afbeelding 1, Afbeelding 2, Afbeelding 3 en Afbeelding 4 geven een beeld van de controleboringen. Ter referentie ligt bij elk boorprofiel een schaallat van 1 m.

Afbeelding 1. Boorprofiel boring 1 (bron: SOLVA).

Afbeelding 2. Boorprofiel boring 2 (bron: SOLVA).

Afbeelding 3. Boorprofiel boring 3 (bron: SOLVA).

Afbeelding 4. Boorprofiel boring 1 (bron: SOLVA).

2.2.4 HET ONDERZOCHTE GEBIED EN ZIJN OMGEVING IN ZIJN HISTORISCH KADER

2.2.4.1 HISTORISCH KADER

2.2.4.1.1 ALGEMENE GESCHIEDENIS VAN STAD/GEMEENTE/DEELGEMEENTE

Terjoden was lange tijd een klein gehucht dat zelfs geen parochiekerk bezat. Het gehucht was afhankelijk van Erembodegem. Als reden voor de oprichting van een nieuwe parochie en bijhorende kerk, wordt de bevolkingsgroei en de uitgestrektheid van de gemeente Erembodegem aangegeven. Een aanvraag tot oprichting van een nieuwe parochie werd ingediend op 5 maart 1905 en werd vervolgens ingewilligd in mei 1906. Er werd echter niet direct overgegaan tot de bouw van de huidige Sint-Jozefskerk, maar een voorlopige kerk werd ondergebracht in het werkhuis van de 'passementerie Bombeek', gelegen buiten het projectgebied. Op 31 juli 1932 werd uiteindelijk de eerste steen gelegd voor de huidige kerk. In mei 1933 was de bouw voltooid, op 10 september 1934 werd de kerk ingewijd.[8]

Wat naamgeving betreft, gaat Terjoden wellicht terug op een familienaam, meer bepaald deze van Willem de Jueden (1295). In de volksmond staat Terjoden echter gekend als Trejenof Treijen. Deze namen gaan mogelijks terug op het Hof ter Heyden. De familie 'ter Heyden' komt reeds in de 13de eeuw voor.[9]

2.2.4.2 INVENTARIS ONROEREND ERFGOED

Op zo'n 150m van het projectgebied ligt de Sint-Jozefskerk. De Sint-Jozefskerk is opgenomen in de inventaris bouwkundig erfgoed.[10] Het betreft een moderne kerk met noordwestelijk-zuidoostelijke oriëntatie. Ze werd in de vroege jaren 1930 opgetrokken in Boomse baksteen, naar ontwerp van architect V. De Smet.

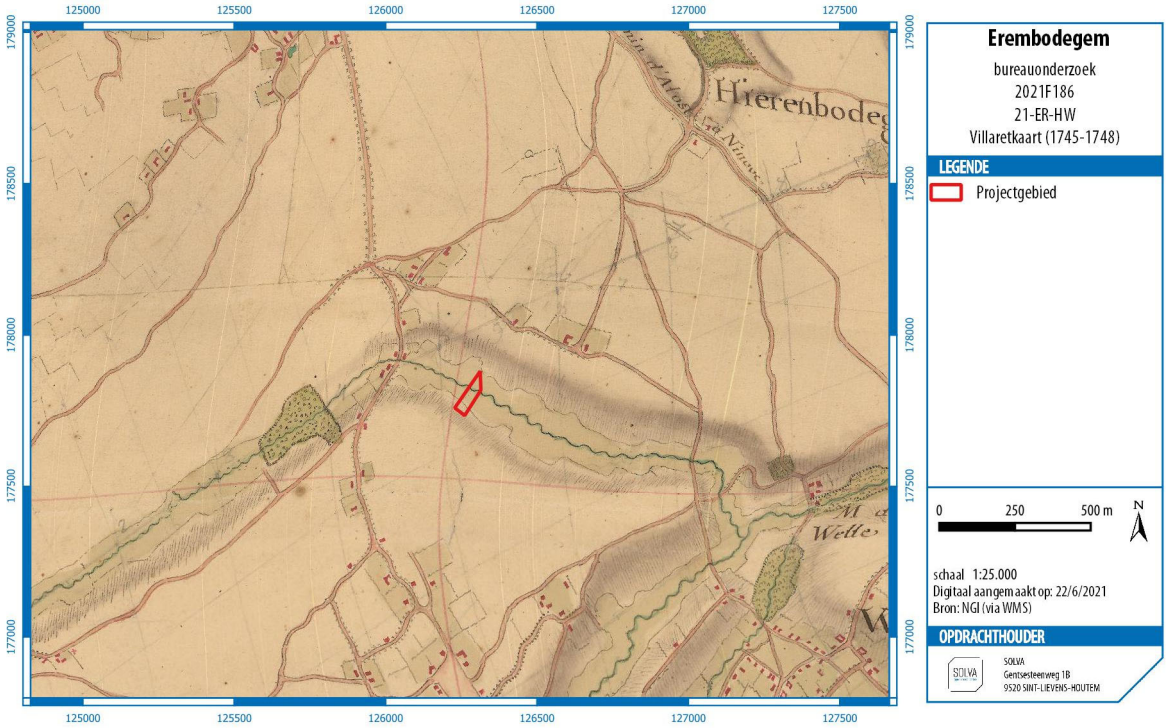
De bisschop onttrok de kerk aan de eredienst op 16 maart 2018. De gesprekken over een nieuwe bestemming waren op dat moment al een tijdje aan de gang. Kerkfabriek, parochie, gemeente en buurtbewoners gingen hiervoor constructief met elkaar in overleg.[11] De kerk draagt nu de naam "*De Keirk*", naar het lokale dialectwoord voor Kerk.

[8] Gaublomme 1950.
[9] De Loose 2006.
[10] De Groote 2000; De Groote 2010; De Groote 2013; https://inventaris.onroerenderfgoed.be/erfgoedobjecten/346, geconsulteerd op 30/06/2021
[11] https://www.parcum.be/nl/herbestemming-kerken/de-keirk, geconsulteerd op 30/06/2021

2.2.4.3 HISTORISCH-CARTOGRAFISCHE DOCUMENTEN

2.2.4.3.1 VILLARETKAART (1745 – 1748)

De Villaretkaart geeft voor het projectgebied weinig correcte informatie (Figuur 25). De kaart toont immers dat er een beek door het projectgebied loopt. Vergelijking met zowel ouder als recenter kaartenmateriaal wijst er op dat de georeferentie niet correct is. De weergegeven beek is in werkelijkheid een stuk zuidelijker te situeren dan hierop weergegeven is. Voor het overige geeft de kaart geen informatie over het gebruik van de gronden.

Figuur 25. De Villaretkaart met weergave van het projectgebied.

2.2.4.3.2 JOZEF JOHAN FRANS FERRARIS – KABINETSKAART DER OOSTENRIJKSE NEDERLANDEN EN HET PRINSBISDOM LUIK (1771-1778)

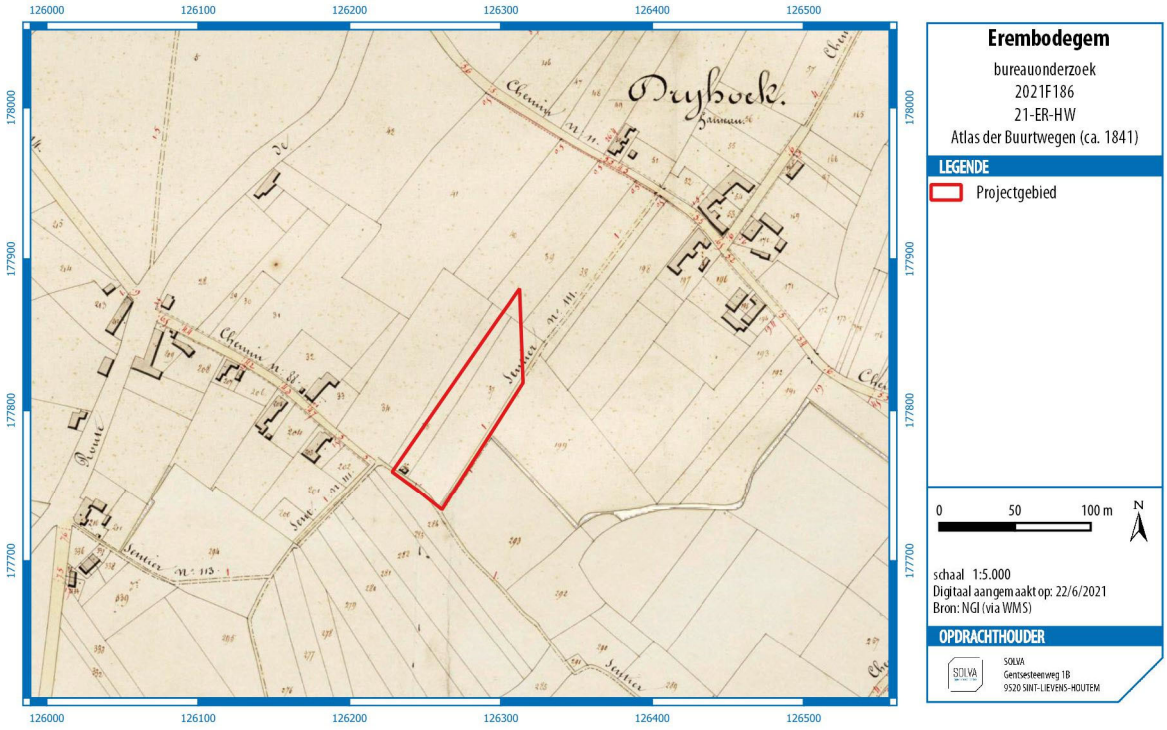
Op de Ferrariskaart tekent de voorloper van de Geraardsbergsesteenweg zich duidelijk af (Figuur 26). Ten westen daarvan duidt een zone met lage begroeiing op de loop van de huidige Hoezebeek. Het projectgebied zelf beslaat twee akkers-of weilanden en lijkt geen bewoning te vertonen. Ten westen van het onderzoeksterrein loopt wellicht een voorloper van de Haantjesweg, waarlangs bewoning staat.

Figuur 26. Ferrariskaart met weergave van het projectgebied.

2.2.4.3.3 ATLAS DER BUURTWEGEN (CA. 1841)

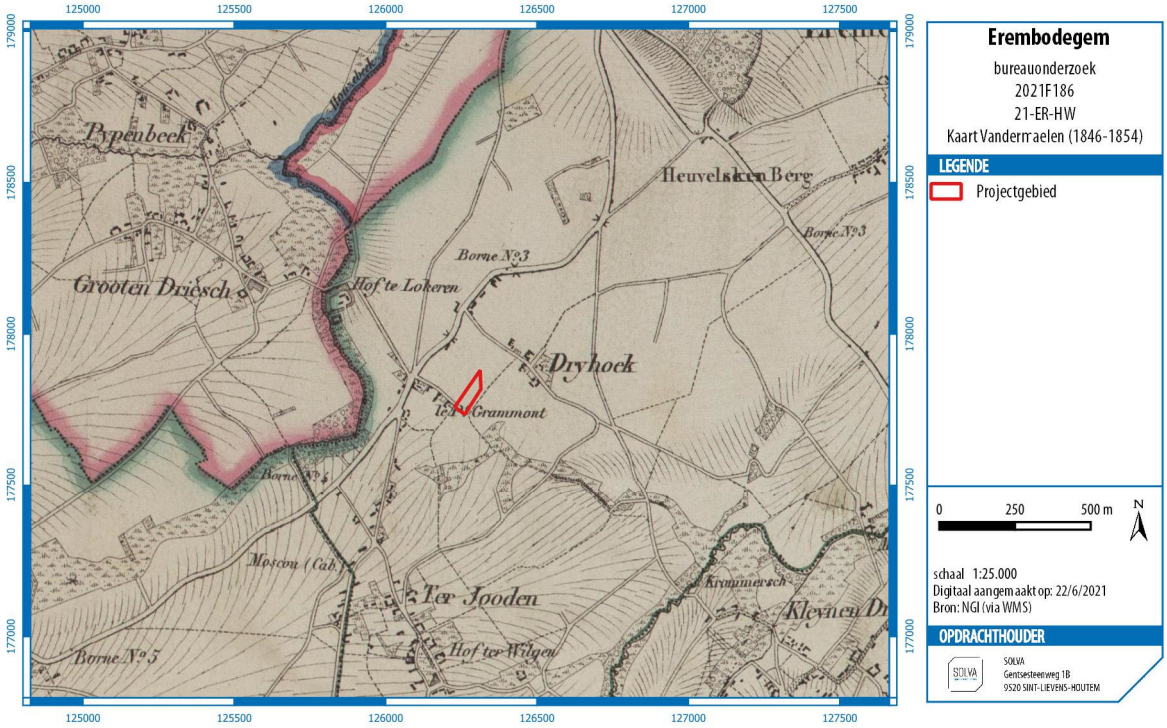
De Atlas der Buurtwegen geeft een interessant beeld over de situering van het projectgebied in de 19de eeuw (Figuur 27). De Haantjesweg (beschreven op deze kaart als '*Chemin n° 88*' loopt verder naar het oosten in een kleine voetwegel die beschreven wordt als '*Sentier n° 113*'. Er is duidelijk al meer bewoning langs de Haantjesweg ontstaan in vergelijking met de kaart van een eeuw ervoor. Aan de oostzijde van het onderzoeksterrein loopt een voetwegel die te boek staat als '*Sentier n° 111*'. In de zuidwestelijke hoek van het onderzoeksterrein staat een kleine constructie weergegeven. Afgaande op de beperkte afmetingen gaat het hier wellicht niet om een woning, maar om een klein stalletje of bergplaats. De terreinen zelf zijn in gebruik als landbouwareaal, maar het is niet uit te maken of ze voor grasland dan wel als akkerland in gebruik waren. Voor het overige valt vooral de beperkte bewoning op in de huidige kern van Terjoden. De huidige Geraardsbergsesteenweg is wederom aanwezig en is benoemd als Route à Alost.

Figuur 27. De Atlas der Buurtwegen met weergave van het projectgebied.

2.2.4.3.4 PHILIPPE VANDERMAELEN – CARTES TOPOGRAPHIQUES DE LA BELGIQUE (1846-1854)

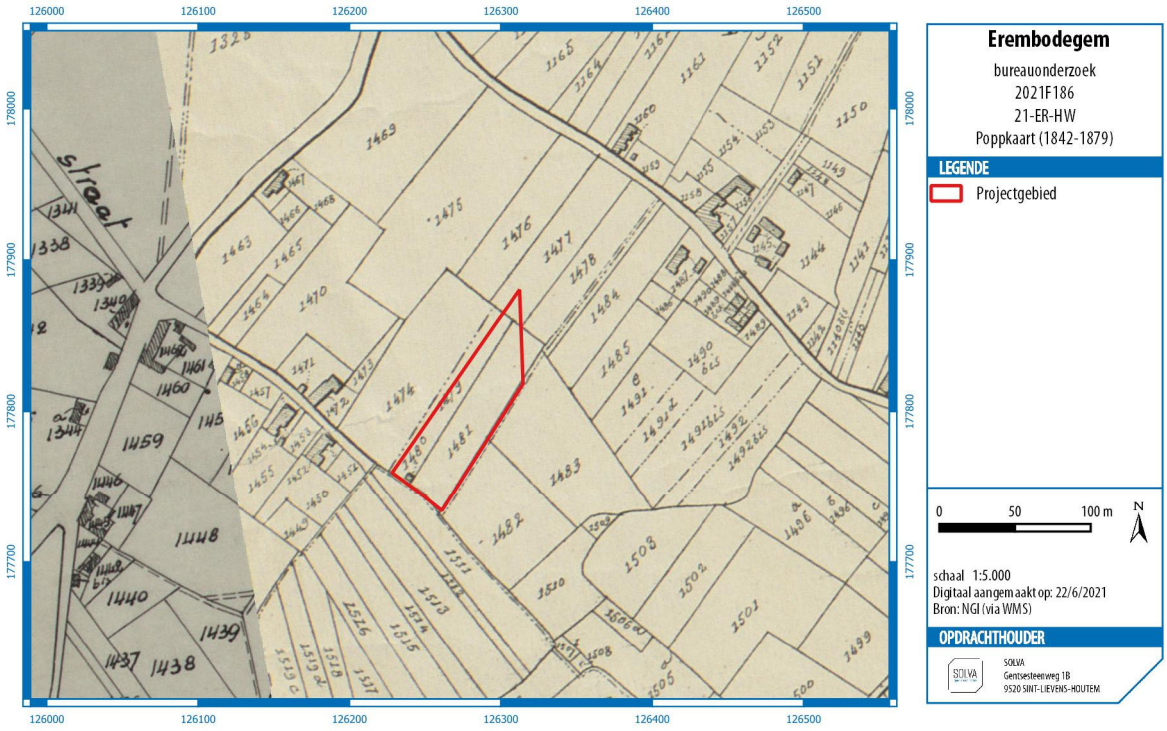
Op de kaart van Vandermaelen staan beide hoger beschreven voetwegen ook aangeduid. De terreinen zelf zijn niet ingekleurd, waardoor niet geweten is waarvoor ze op dat moment in gebruik waren. De constructie die op de Atlas der Buurtwegen is getekend. Ook de huidige Geraardsbergsesteenweg is weergegeven. Net ten zuiden van het projectgebied staat "*Le Pt Grammont*" geschreven. Dit kan slaan op "Het kleine Geraardsbergen" dat daar als toponiem is neergeschreven. Deze omschrijving wordt op geen enkel andere kaart vermeld. Het is momenteel niet geweten waar aan deze benaming refereert.

Figuur 28. Kaart van Vandermaelen met weergave van het projectgebied.

2.2.4.3.5 PHILIPPE CHRÉTIEN POPP - ATLAS CADASTRAL PARCELLAIRE DE LA BELGIQUE (1842-1879)

De Poppkaart toont weinig bijzonderheden in vergelijking met de 'Atlas der Buurtwegen' (Figuur 29). In tegenstelling tot de kaart van Vandermaelen geeft deze kaart opnieuw de kleine structuur in de zuidwestelijke hoek van het projectgebied. Ook de voetwegels zijn zichtbaar op deze kaart. De terreinen zijn voor het overige onbebouwd en in gebruik als landbouwgrond. De kaart brengt geen nieuwe elementen aan in vergelijking met de voorgaande.

Figuur 29. Poppkaart met weergave van het projectgebied.

2.2.4.3.6 RECENT GEBRUIK VAN HET TERREIN

Het terrein is momenteel in gebruik als grasland dat wordt begraasd door schapen. De westelijke kant van het projectgebied (perceel 1480H) is momenteel sterk begroeid door struikgewas en kleine opschietende bomen (Afbeelding 5). Ook tussen het grasland en de weg staat er een bomenrij. Aan de oostkant van het terrein zijn enkele lichte constructies aangebracht (Afbeelding 6). Het gaat om een betonnen sokkel en verharding in kiezels. Wellicht hebben deze gediend om enkele lichte constructies te dragen, die inmiddels afgebroken zijn.

Afbeelding 5. Sfeerbeeld tijdens het nemen van de boringen. Rechts op de foto is de begroeiing van perceel 1480 te zien.

Afbeelding 6. Lichte constructie in de oostkant van het projectgebied.

2.2.5 HET ONDERZOCHTE GEBIED EN ZIJN OMGEVING IN ZIJN ARCHEOLOGISCH KADER

Een uittreksel uit de Centrale Archeologische Inventaris (CAI) toont dat het projectgebied tussen de ca. 2700 m ten zuiden van de grens van de archeologische zone van Aalst ligt en, gezien deze afstand, er enkel indirect mee verbonden is. We zullen dan ook geen overzicht geven van de vondsten binnen deze zone. Voor het projectgebied zijn er geen archeologische sites gekend, wel een losse vondst (**CAI ID 31925**).[12] De CAI maakt melding van een neolithische gevleugelde pijlpunt met dekkende retouches die op de locatie van het projectgebied gevonden is.[13]

Figuur 30. Uitreksel uit de CAI met aanduiding van het onderzoeksgebied (bron: Agentschap Onroerend Erfgoed, eigen bewerking).

In de **ruimere omgeving** van het projectgebied toont de centrale archeologische inventaris (**CAI**) een stuk meer vondsten en sites. Vooral de aanwezigheid van de site Erembodegem Zuid IV (CAI 208135 op Figuur 30) net ten oosten van het projectgebied, wijst op een hoge historische aanwezigheid in de onmiddellijke omgeving. Op deze meerperiodensite zijn sporen gevonden uit de bronstijd, ijzertijd, Romeinse tijd en Middeleeuwen.[14] Naast sporen van begraving uit verschillende periodes, zijn ook woningen uit de Romeinse periode en middeleeuwen gevonden. De bewoning staat in duidelijke relatie tot de Molenbeek waarvan uitlopers zowel ten zuiden als net ten oosten van het onderzoeksgebied lopen. De zone het dichtst bij het onderzoeksgebied (Fase 4, zone II, net aan de overkant van de beek) laat zien dat er vlakbij het projectgebied sporen te verwachten zijn. De sporen op Zuid IV in deze zone zijn vooral in de late ijzertijd te situeren.[15]

2.2.6 EEN DATERING EN INTERPRETATIE VAN HET ONDERZOCHTE GEBIED

2.2.6.1 HET LANDSCHAPPELIJK KADER

De sedimenten aan de oppervlakte dateren uit het laat-glaciaal, wat algemeen gesteld met zich meebrengt dat archeologische informatie vanaf het laat-glaciaal, vanaf ongeveer 10.000 jaar geleden, kan aanwezig

[12] https://inventaris.onroerenderfgoed.be/waarnemingsobjecten/31925
[13] Sergant 1995; Van Geit 1987
[14] Van de Vijver *et al.* 2008; Van de Vijver *et al.* 2009; Verbrugge *et al.* 2013; Clement *et al.* 2019
[15] Clement et al. 2019: 54 e.v.

zijn in het onderzoeksgebied. De ondergrond bestaat uit een droge leem, ten zuiden en ten westen van het onderzoeksgebied stroomt een beek (Molenbeek) die afwatert richting de dender. Uit de boorprofielen bleek dat de bodem relatief intact was, afgezien van mogelijke verstoring ter hoogte van boring 4, en dat er weinig erosie te verwachten is. Lokale korte afstand colluviatie richting de beekvallei kan echter niet uitgesloten worden.

2.2.6.2 DE MENSELIJKE AANWEZIGHEID

Het historisch cartografisch materiaal wees uit dat het gebied **minstens sinds de late 18de eeuw geen bebouwing** heeft gekend, afgezien van een kleine structuur die als stal of afdak te interpreteren is. Op het terrein is een prospectievondst gedaan (neolithische pijlpunt) en ook aan de overzijde van de expresweg N45 Aalst-Ninove, en dus ook aan de overzijde van de Molenbeek zijn er op de site Erembodegem Zuid IV talrijke sporen van de bronstijd tot en met de late middeleeuwen gevonden. Aangezien er op basis van de boorprofielen **een intact bodemprofiel** te verwachten is, kan de **aanwezigheid van oudere sporen niet uitgesloten worden.** De vondst van **een gesteelde pijlpunt** geregistreerd in de CAI en een fragmentje **Romeinse zeepwaar** in de boringen lijken dit beeld te bevestigen.

2.2.7 DE VERWACHTING TEN AANZIEN VAN ARCHEOLOGISCH ERFGOED

2.2.7.1 EEN GEMOTIVEERDE TEKSTUELE VERWACHTING TEN AANZIEN VAN DE AANWEZIGHEID EN AARD VAN HET ARCHEOLOGISCH ERFGOED OP HET ONDERZOCHTE TERREIN

- *Aanwijzingen voor het archeologisch potentieel, landschapshistoriek en gebruiksevolutie*

Het historisch cartografisch materiaal wees uit dat het gebied **minstens sinds de late 18de eeuw geen bebouwing** heeft gekend, afgezien van een kleine structuur die als stal of afdak te interpreteren is. Op het terrein is een prospectievondst gedaan (neolithische pijlpunt) en ook aan de overzijde van de expresweg N45 Aalst-Ninove, en dus ook aan de overzijde van de Molenbeek zijn er op de site Erembodegem Zuid IV talrijke sporen van de bronstijd tot en met de late middeleeuwen gevonden. Aangezien er op basis van de boorprofielen **een intact bodemprofiel** te verwachten is, kan de **aanwezigheid van oudere sporen niet uitgesloten worden.** De vondst van **een gesteelde pijlpunt** geregistreerd in de CAI en een fragmentje **Romeinse zeepwaar** in de boringen lijken dit beeld te bevestigen.

- *Wat is de impact van de geplande werken?*

De uitbouw van het tenniscomplex omvat een parking voor 32 wagens, een clubhuis met cafetaria en terras, twee tennisterreinen, drie padelterreinen, petanqueterreinen, een speelheuvel en een wadi. De ontsluiting van de zone gebeurt via de huidige Haantjesweg. De afgewerkte opbouw ligt tussen de 16 en 26 cm hoger dan het huidige oppervlak, wat impliceert dat er afhankelijk van de opbouw (48 voor de zone van het clubhuis, 30-35 cm voor de overige zones) zo'n 20 cm zal moeten afgegraven worden. In totaal zal in een zone van ongeveer 3682 m^2 de teelaarde afgraven worden. Lokaal zal er ook dieper gegraven worden e.g. voor de aanleg van de funderingen van het clubhuis, de aanleg van de septische put en regenwaterput, leidingen en afvoer etc. De werken zullen dus net het potentieel archeologische niveau raken.

- *Wat is het wetenschappelijk kennispotentieel van een eventueel aanwezige archeologische site op lokaal, regionaal en op Vlaams niveau?*

De waarde van het kennispotentieel situeert zich vooral op het vlak van het groter geheel ten opzichte van de eerder opgegraven site Erembodegem Zuid IV. Het projectgebied is gesitueerd aan de overzijde van de Molenbeek, waarvan eerder onderzoek aantoonde dat het reeds sinds de late ijzertijd een belangrijke aantrekkingspool was voor menselijke bewoning. Verder aanvullend wetenschappelijk archeologisch onderzoek op het projectgebied kan een belangrijke aanvulling zijn in het begrijpen van de inplanting van sites op ruimere schaal.

- *Is er verder vooronderzoek noodzakelijk en welke vorm dient dit aan te nemen?*

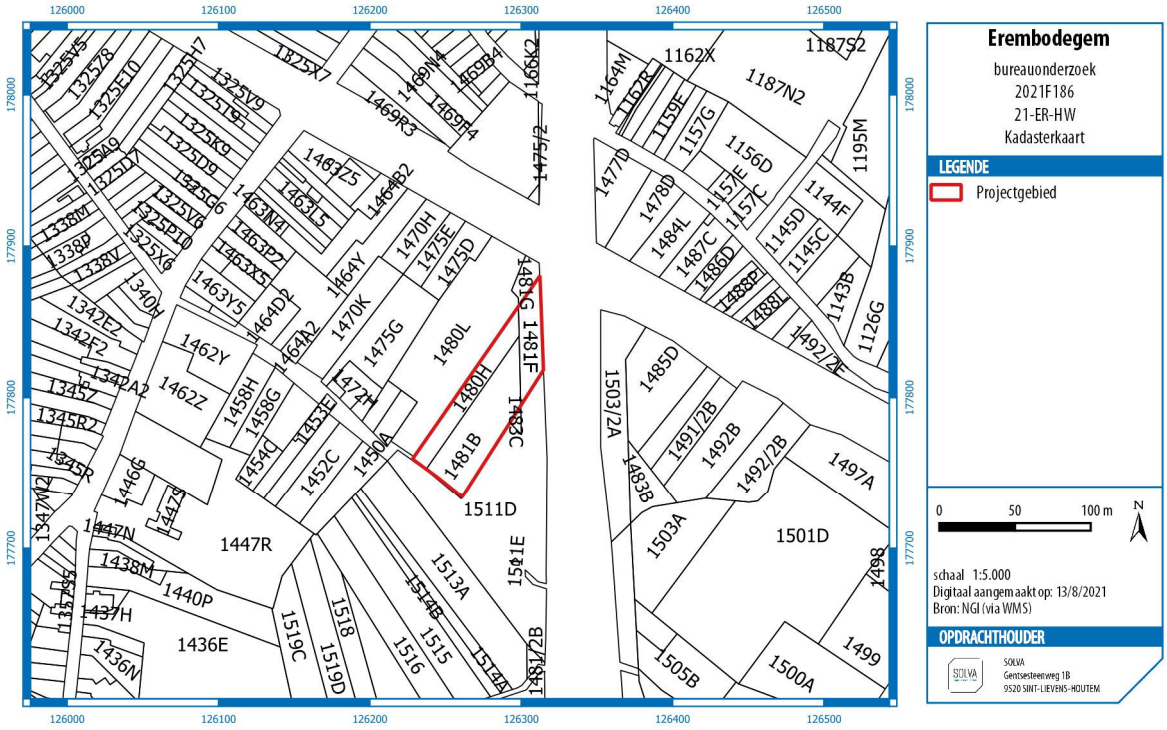
Op basis van het bureauonderzoek en controleboringen kan het archeologische potentieel onvoldoende ingeschat worden. Een evaluatie met ingreep in de bodem (proefsleuven) is de meest geschikte methode

om een gedegen inschatting te maken van het archeologische potentieel ten aanzien van de geplande werken.

2.2.7.2 AFBAKENING VAN ZONES WAAR GEEN ARCHEOLOGISCH ERFGOED AANWEZIG IS OF VERWACHT WORDT

Niet van toepassing. In het ganse projectgebied kan archeologisch erfgoed verwacht worden.

2.2.7.3 AFBAKENING VAN ZONES WAAR ARCHEOLOGISCH ERFGOED VASTGESTELD IS OF VERWACHT WORDT (FIGUUR 31)

Figuur 31: Afbakening van het projectgebied op de kadasterkaart. In het ganse projectgebied kan archeologisch erfgoed verwacht worden.

3 VERSLAG VAN RESULTATEN PROEFSLEUVEN EN PROEFPUTTEN

3.1 BESCHRIJVEND GEDEELTE

Projectcode: 2021H46
Sitecode: 21-ER-HW
Wettelijk depotnummer: D/2021/12.857/18
Naam en erkenningsnummer erkende archeoloog: SOLVA OE/ERK/Archeoloog/2015/00038
Locatie:
Oost-Vlaanderen, Aalst, Erembodegem, Haantjesweg
Bounding box:
punt 1: x= 124407.448 /y= 176670.185
punt 2: x= 128494.527/ y= 178879.932
Kadastrale gegevens:
Aalst, afdeling 12 Erembodegem, sectie B, 1480H, 1481B en 1481/2F (Figuur 1)
Topografische kaart: zie Figuur 5 en Figuur 6
Betrokken actoren en specialisten:
- Erkend archeoloog: Arne De Graeve
- Tekst: Arne De Graeve
- Kaartmateriaal: Erik Verbeke, Wouter De Maeyer
- Redactie: Wouter De Maeyer

Wetenschappelijke advisering:
Niet van toepassing

3.1.1 DE ONDERZOEKSOPDRACHT

3.1.1.1 VRAAGSTELLING

Het projectgebied bevindt zich **buiten een historische kern** en wordt gekenmerkt door een lage **densiteit aan historische bebouwing**. Het vooronderzoek met ingreep in de bodem heeft tot doel om informatie te verzamelen over de aan- of afwezigheid van een archeologische site op het terrein, de karakteristieken en bewaringstoestand ervan, de relatie met het landschap, de waarde ervan en de wijze waarop met het terrein moet omgegaan worden bij de geplande bodemingrepen. De meeste aandacht hierbij gaat uit naar de oudere periodes, aangezien er voor deze geen informatie beschikbaar is. Hiertoe zijn volgende (niet-limitatieve) onderzoeksvragen geformuleerd:

- Zijn er archeologische sporen bewaard in het projectgebied onder de bouwvoor?
- Hoe goed zijn de archeologische sporen onder de bouwvoor bewaard?
- Van welke aard zijn deze sporen?
- Naar welke activiteiten verwijzen de aangetroffen sporen?
- Uit welke periode stammen de archeologische sporen? En hoe verhouden deze zich tot elkaar? En hoe verhouden ze zich tot het ruimere kader en gekende archeologische sites in de omgeving?
- Is er sprake van continuïteit in eventuele bewoning of zijn er juist belangrijke discrepanties waar te nemen?
- Is er een link te leggen tussen eventuele sporen met de sporen van de opgraving Zuid IV?

3.1.1.2 DE RANDVOORWAARDEN

Zowel het veldwerk als de verwerking en rapportage dienen te voldoen aan de methodiek zoals beschreven in het hoofdstuk 8.6 (proefsleuven en proefputten) van de Code van Goede Praktijk 4.0.

3.1.2 WERKWIJZE EN STRATEGIE VAN HET VOORONDERZOEK

3.1.2.1 MOTIVERING VAN DE ONDERZOEKSSTRATEGIE, -METHODE EN –TECHNIEKEN

3.1.2.1.1 STRATEGIE

In deze nota wordt het vooronderzoek met ingreep in de bodem, i.c. het proefsleuvenonderzoek, dat uitgevoerd is voor de geplande werken, toegelicht. Dit onderzoek had als doel de eventuele aanwezigheid

van archeologische sporen in kaart te brengen en te valoriseren. Daarbij wordt bijzondere aandacht besteed aan de relevante ecologische en aardkundige gegevens.

Bij zowel het terreinonderzoek, als bij de rapportage is de aandacht gevestigd op het beantwoorden van de vooropgestelde onderzoeksvragen.

Dit vooronderzoek met ingreep in de bodem moet uiteindelijk leiden tot een gemotiveerd advies of, en welke, maatregelen voor verder onderzoek op het projectgebied noodzakelijk of niet relevant zijn.

3.1.2.1.2 METHODEN EN TECHNIEKEN

Het terreinwerk van het proefsleuvenonderzoek vond plaats op 11 augustus 2021 en is uitgevoerd door Arne De Graeve (Erkend archeoloog, werfleider) en Wouter De Maeyer (Erkend Archeoloog, assistent-archeoloog)

Om een zicht te krijgen op de eventuele aanwezigheid van archeologische sporen, zijn binnen het projectgebied vier proefsleuven aangelegd. Het aantal proefsleuven verschilt licht van het voorgestelde aantal in de 'toelating werken'. Proefsleuf vier is aangelegd om gracht PS3-1 te zoeken. Deze proefsleuf is dus als kijkvenster te beschouwen.

De sleuven hebben een tussenafstand van 15 m (as op as) en zijn waar nodig uitgebreid met een kijkvenster (Figuur 32). De kleine uitbreidingen waren noodzakelijk om onmiddellijk uitsluitsel te krijgen over de aard van de sporen. Op die manier konden natuurlijke sporen onmiddellijk uitgefilterd worden.

Een graafmachine met een platte bak van 2 m breed legde de sleuven machinaal aan en dit onder begeleiding van de veldwerkleider om te verzekeren dat de juiste diepte werd bekomen. De sleuven zijn afgegraven tot op de moederbodem (leem) of tot op het eerste archeologisch leesbare niveau. De grond werd gescheiden afgegraven en gestockeerd naast de sleuf. Het dichten gebeurde op een manier dat de originele bodemopbouw opnieuw werd bekomen.

De sporen zijn na het afgraven onmiddellijk manueel opgeschaafd, gefotografeerd met een fotobordje (met projectcode 21-ER-HW/2021H46), beschreven in de **SOLVA**-Archeologiedatabank en topografisch ingemeten met een GPS. Alle vondsten kregen een uniek identificatienummer (= vondstnummer). Op regelmatige afstanden en indien er geen archeologische sporen aanwezig waren, zijn er profielputten aangelegd om op die manier een beter beeld te krijgen van de bodemopbouw. Elk profiel is gefotografeerd en per laag beschreven. Van alle sleuven en profielen is de precieze locatie topografisch ingemeten.

Het gebruik van **gestandaardiseerde fiches** en een gestandaardiseerde nummering van de sporen en de lagen in een spoor – en alles wat daarmee samenhangt (foto's, plannen, vondsten, …) – heeft niet alleen te maken met het stroomlijnen van de registratie op het veld, maar ook met de verwerking van deze gegevens tijdens de rapportage.

De Dienst Archeologie van **SOLVA** heeft in de loop van 2009 de ontwikkeling van een **databank** geïnitieerd. Haar doel is het kunnen zowel invoeren en opslaan, als raadplegen en beheren van alle gegevens – velddata en externe informatie – in één systeem. Daarenboven is het de opzet om met de databank overzichtelijke lijsten te kunnen genereren, die als bijlagen kunnen dienen in de rapporten.

De absolute basis van de databank, de kleinste atomaire eenheid als het ware, is het **spoor**. Dit valt uiteen in acht types: 'laag', 'muur', 'vloer', 'skelet', 'hout', 'vondst', 'vertical feature interface' of 'VFI' en 'horizontal feature interface' of 'HFI'. Voor elk type spoor bestaat één gestandaardiseerde fiche in de databank. Aan deze kleinste eenheid wordt alles gekoppeld: plannen, tekeningen, foto's én vondsten. Bovendien worden op dit niveau de eerste relaties gelegd tussen de sporen onderling: een spoor 'is recenter', 'is ouder', 'gelijktijdig met' of 'hetzelfde als' een ander spoor.

Op een tweede niveau in de databank staan de **spoorcombinaties**. Deze groeperen één of meerdere sporen. Elke spoorcombinatie krijgt een individueel nummer, namelijk het nummer van het eerste spoor dat tot deze spoorcombinatie behoort. Het is evenwel niet zo dat elk spoor noodzakelijk deel uitmaakt van een spoorcombinatie. Verstoringen en 'negatieve sporen', sporen die na couperen geen of een natuurlijk spoor blijken te zijn, worden niet tot het niveau van een spoorcombinatie gebracht, maar bestaan enkel tot op het spoorniveau. De plannen, tekeningen, foto's en vondsten die gekoppeld zijn aan een spoor worden door de databank automatisch verbonden aan de spoorcombinatie waartoe ze behoren. Vanuit dit niveau kan men dus makkelijk navigeren in de verschillende sporen van die spoorcombinatie en waaraan de vondsten,

plannen, tekeningen en foto's verbonden zijn. Op dit niveau laat de databank eveneens toe chronologische/stratigrafische relaties te leggen tussen de spoorcombinaties onderling.

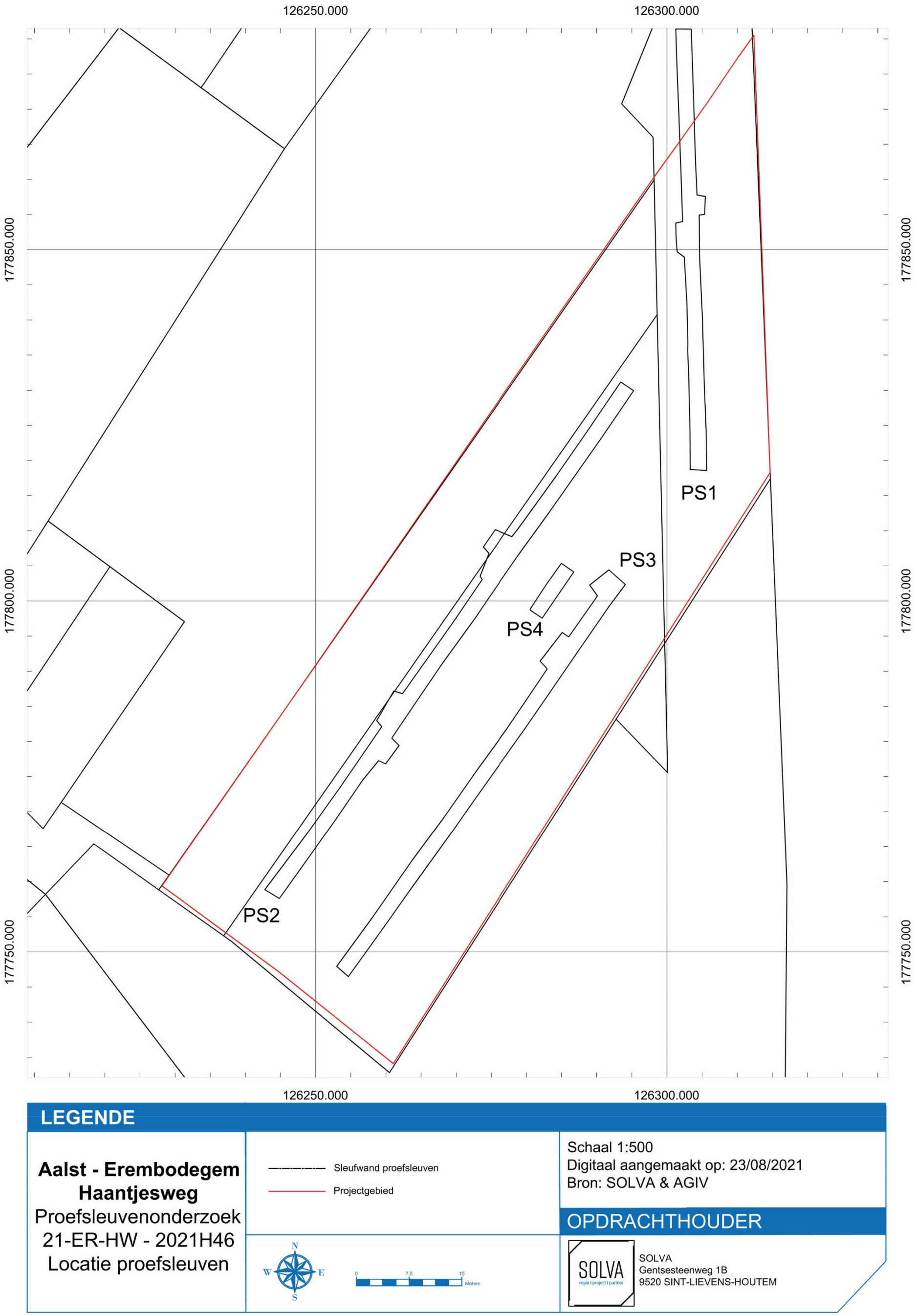
Het derde niveau in de databank bevat de **structuren**. Structuren groeperen op hun beurt één of meerdere spoorcombinaties. Ook zij krijgen een individueel nummer, met name het eerste spoorcombinatienummer dat tot deze structuur behoort. Indien bijvoorbeeld een gebouwplattegrond (structuurniveau) is vastgesteld, bestaande uit verschillende paalsporen (spoorcombinatieniveau), dan zal deze gebouwplattegrond het nummer dragen van een spoorcombinatie (een paalspoor) die deel uitmaakt van deze structuur. Elk paalspoor (spoorcombinatieniveau) kan op zijn beurt bestaan uit een paalkern (spoorniveau) en een insteek (spoorniveau). Opnieuw is het zo dat niet elke spoorcombinatie tot een structuur hoeft te behoren. De databank groepeert onder een structuur telkens de plannen, tekeningen, foto's en vondsten die gekoppeld zijn aan de spoorcombinaties die deel uitmaken van de structuur. Opnieuw is vanuit het structuurniveau gemakkelijk te navigeren tussen de verschillende spoorcombinaties die ertoe behoren en zo, verder afdalend, uiteindelijk tussen de verschillende sporen. Op dit niveau kunnen eveneens chronologische/stratigrafische relaties gelegd worden tussen structuren.

Wat de **vondsten en de staalnames** betreft, wensen we mee te geven dat de databank een uitgebreide mogelijkheid tot determinatie, datering en assessment voorziet. Dit gebeurt zoals vermeld op het spoorniveau. Hieraan zijn de verschillende vondst- en staalnummers van de vondsten gekoppeld. Bij het ingeven van de vondsten wordt 'automatisch' een datering gegenereerd, maar deze kan manueel overschreven worden. Dit geldt op spoor-, spoorcombinatie- en structuurniveau. De databank laat eveneens toe de vondstgegevens te bevragen en te exporteren naar Excel. Bovendien kan voor elke vondst een logboek van de verschillende behandelingen aangemaakt worden.

De databank bevat tot slot alle relevante documenten met betrekking tot een project in een map '**bijlagen**': rapporten, plannen, overzichtsfoto's, rapporten natuurwetenschappelijk onderzoek, totaalplan, …

3.1.2.2 INPLANTINGSPLAN VAN DE PROEFSLEUVEN EN PROEFPUTTEN

De proefsleuven zijn zo aangelegd dat ze een volledige evaluatie toelaten van het aanwezige archeologische erfgoed (Figuur 32). Aan de zuidkant is PS 1 niet doorgetrokken tot tegen de rand van het perceel omdat in deze zone afwateringsbuizen en betonplaten aanwezig waren. Gezien de ernstige verstoring op het terrein, zou een evaluatie van deze zone geen aanvullende informatie opleveren. Op perceel 1480H is geen proefsleuf gelegd omdat dit perceel op het moment van het vooronderzoek sterk begroeid is met struiken en bomen (Afbeelding 7). Om zoveel mogelijk informatie te winnen is er afgegraven tot tegen het begroeide perceel.

Figuur 32: Overzicht van de proefsleuven.

Afbeelding 7. Rechts op de foto is de begroeiing op perceel 1480H te zien.

3.1.2.3 BESCHRIJVING VAN DE OPENGELEGDE OPPERVLAKTE

De lengte van de proefsleuven varieert tussen de 8 en 88 lopende meter. In onderstaande Tabel 1 worden de verschillende lengtes en oppervlaktes per proefsleuf weergegeven.

PROEFSLEUF	LENGTE	OPPERVLAKTE
1	62,7 m	145,5 m^2
2	88,2 m	217 m^2
3	68.4 m	160 m^2
4	8 m	17,3 m^2
	Totaal:	539.8 m^2

Tabel 1. Overzicht van de proefsleuven.

De totale werfzone bedraagt 4753 m^2. Dit betekent dat er met het proefsleuvenonderzoek in **totaal 11,3 %** van het terrein onderzocht is geweest. Gezien het uiterst beperkte sporenbestand was er geen nood aan bijkomende kijkvensters of uitbreidingen van de proefsleuven. Dit zou immers, gelet op het beperkte sporenbestand, weinig of geen bijkomende informatie geven.

3.1.2.4 MOTIVATIE VAN DE KEUZE TEN AANZIEN VAN DE SELECTIE VAN VONDSTEN

Tijdens het terreinwerk is er geen selectie gebeurd bij het recupereren van de vondsten. Om een zo

compleet mogelijk beeld van de site en de archeologische restanten te verkrijgen, is **alles** verzameld, voorzien van een vondstnummer (= uniek volgnummer) en opgenomen in de **SOLVA**-Archeologiedatabank.

3.1.2.5 MOTIVATIE VAN DE KEUZE TEN AANZIEN VAN STAALNAME

Niet van toepassing. De aard van de sporen leende zich niet tot een zinvolle staalname.

3.1.2.6 BESCHRIJVING VAN DE ORGANISATIE VAN HET VOORONDERZOEK

De graafwerken zijn uitgevoerd door de firma Depriester onder begeleiding van Arne De Graeve (Erkend archeoloog, veldwerkleider) en Wouter De Maeyer (erkend archeoloog, assistent-archeoloog).

3.1.2.7 BESCHRIJVING VAN HET GEBRUIKTE MATERIAAL

De afgraving gebeurde met een Hitachi graafmachine van 21 ton met een platte bak van 2 m breed. De foto's zijn genomen met een panasonic lumix DMC-G80+12-60mm. De vondsten zijn per laag gerecupereerd en in vondstenzakjes gestoken. Deze werden vervolgens onmiddellijk voorzien van een uniek volgnummer (= vondstnummer). Het digitaal inmeten van de sporen en het bepalen van de hoogte van het terrein en de afgegraven niveaus (in TAW) werden gedaan met een GPS-toestel (Trimble R6 GNSS). De registratie van de archeologische sporen gebeurde met een tablet met *een Filemaker 19 go app*.

3.1.2.8 BESCHRIJVING EN MOTIVERING VAN EVENTUELE AFWIJKENDE METHODIEK EN VAN EVENTUELE BIJSTELLINGEN VAN DE OORSPRONKELIJKE STRATEGIE

Proefsleuf 4 is een aanvulling op het plan dat voorgelegd is bij de toelatingsaanvraag voor het proefsleuvenonderzoek. Deze proefsleuf had tot doel om het verloop van gracht PS3-1 te volgen. De overige proefsleuven konden door de terreingesteldheid niet in hun volle extensie doorgetrokken worden. Echter door de sleuven voldoende uit te breiden met kijkvensters kon voldoende inzicht verworven worden in het sporenbestand.

3.1.2.9 ZONES WAAR BEHOUD IN SITU GEBEURDE

Niet van toepassing.

3.1.2.10 DE ASPECTEN WAARVOOR ADVIES VAN SPECIALISTEN WERD INGEWONNEN

Niet van toepassing.

3.1.2.11 DE ASPECTEN WAARVOOR ALGEMENE WETENSCHAPPELIJKE ADVISERING WERD GEVRAAGD

Niet van toepassing.

3.2 ASSESSMENTRAPPORT

3.2.1 BESCHRIJVING VAN DE AARDKUNDIGE OPBOUW VAN HET ONDERZOCHTE GEBIED

3.2.1.1 DE REFERENTIEPROFIELEN

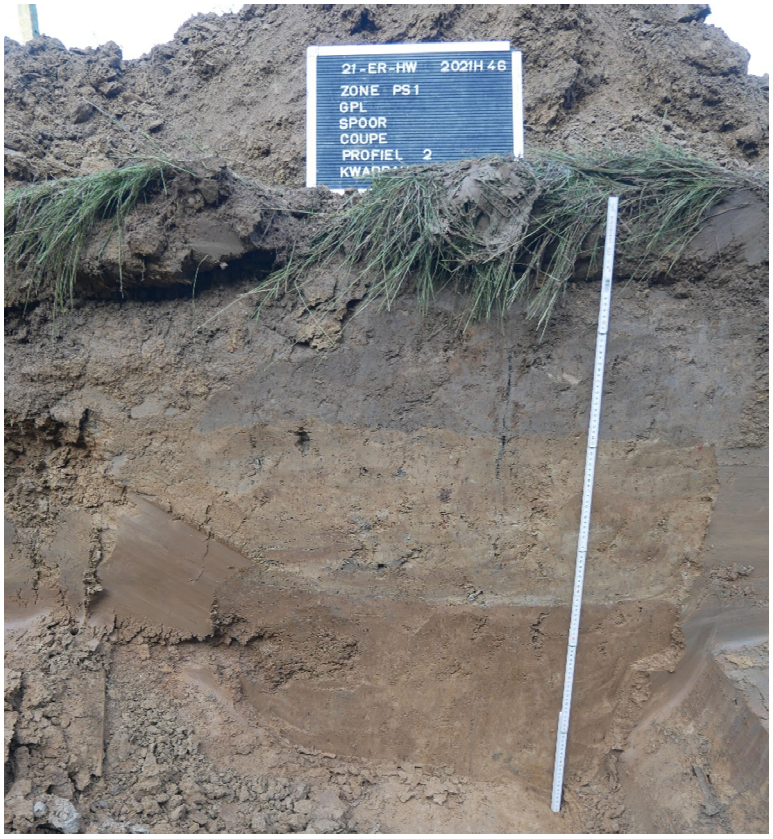
Tijdens het terreinwerk zijn er in totaal vier profielen gezet, verspreid over heel het projectgebied (Afbeelding 8, Afbeelding 9, Afbeelding 10 & Afbeelding 11, Tabel 2, Figuur 33). Deze profielen laten toe om de bodemopbouw van de ondergrond in kaart te brengen.

Figuur 33: Locatie van de profielen

Afbeelding 8. Proefsleuf 1, profiel 1.

Afbeelding 9. Proefsleuf 1, profiel 2.

Afbeelding 10. Proefsleuf 2, profiel 3.

Afbeelding 11. Proefsleuf 3, profiel 4.

Zone	Profiel	Beschrijving
PS1	1	0-40cm: teelaarde, donker grijzig bruin, los, leem, vrij veel puin (baksteen, natuursteen, beton) 40-60cm: laag ophoging, gelaagd grijs en geel (mb), leem met zeer veel puin (baksteen, natuursteen, beton, weinig asbest) 60-...cm (gegraven tot 80cm): Moederbodem, C-horizont, zeer harde bruine leem, grens met vorige laag is zeer scherp.
PS1	2	0-40cm: teelaarde, donker grijzig bruin, los, leem, weinig puin (baksteen, natuursteen, beton) 40-73cm: laag ophoging, geel (verspitte mb), leem met vrij veel puin (baksteen, natuursteen, beton, weinig asbest) 73-...cm (gegraven tot 120cm): Moederbodem, C-horizont, zeer harde bruine leem, grens met vorige laag is zeer scherp.
PS2	3	0-29cm: teelaarde, grijs, zandleem, inclusies houtskool en baksteen spikkels 29-49cm: B-horizont, bruin, zandleem, weinig houtskool spikkels, Grens met teelaarde is zeer scherp 49-57cm: uitloging, wit, zandleem, zacht, Mangaan spikkels, Grens met B-horizont is gebioturbeerd 57-...cm: (gegraven tot 75cm) hard, bruin, leem, C-horizont, Grens met uitloging is grillig, mangaan spikkels
PS3	4	0-34cm: teelaarde, grijs, zandleem, inclusies houtskool en baksteen spikkels 34-46cm: B-Horizont, bruin, zandleem, weinig houtskool spikkels, Grens met teelaarde is zeer scherp 46-...cm: (gegraven tot 60cm) hard, bruin, leem, C-horizont, Grens met B-horizont gebioturbeerd

Tabel 2. Overzicht van de aardkundige profielen.

3.2.1.2 BESCHRIJVING VAN DE GEDEFINIEERDE AARDKUNDIGE EENHEDEN, HUN ONTSTAANSGESCHIEDENIS EN BEWARING

Zie Figuur 34: Locatie van de verstoorde zone.Figuur 34

3.2.1.3 BESCHRIJVING VAN DE GEOMORFOLOGIE EN AARDKUNDIGE OPBOUW VAN HET ONDERZOCHTE GEBIED OP BASIS VAN DE REFERENTIEPROFIELEN

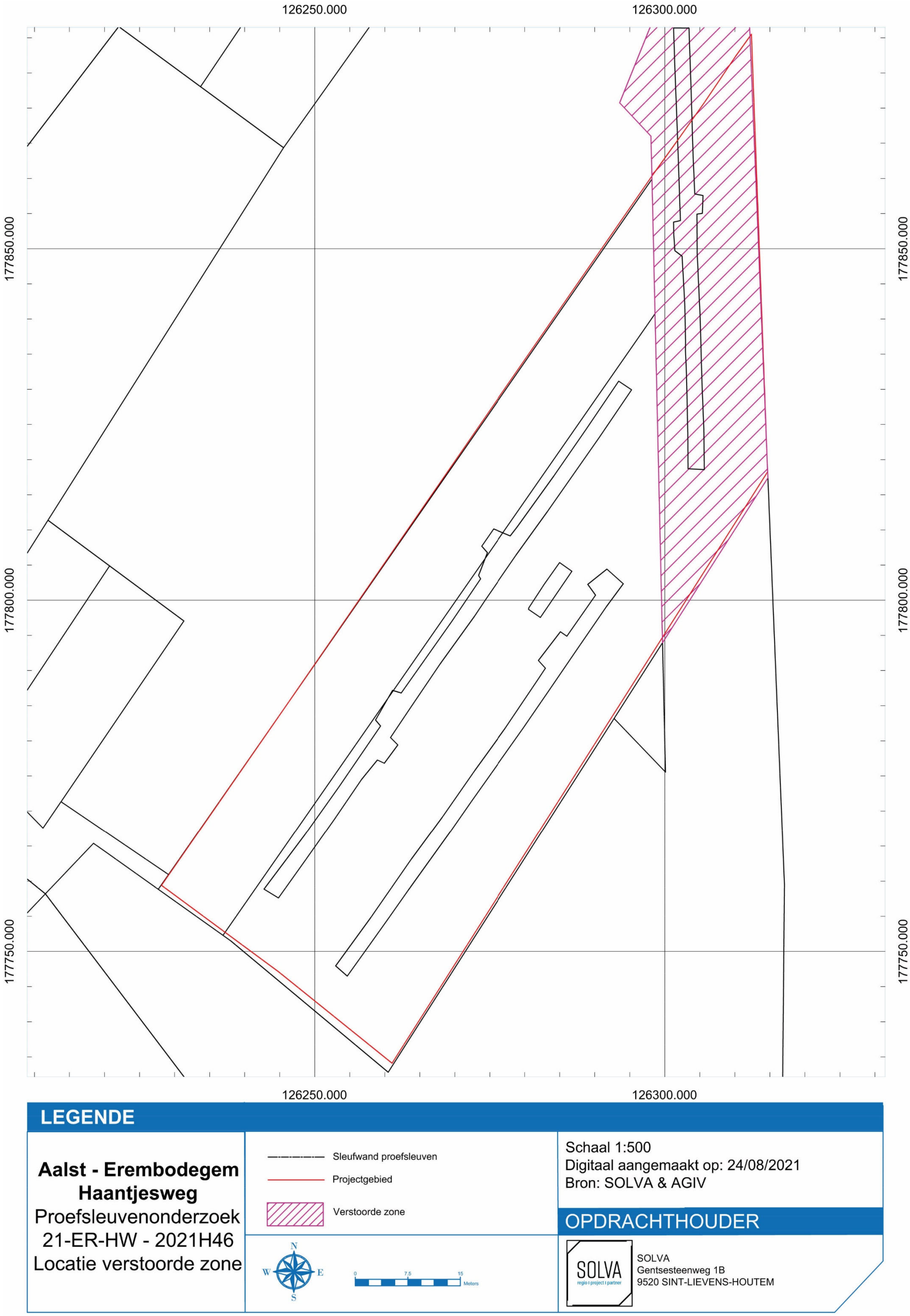
De profielen wezen uit dat het noordelijke perceel (= proefsleuf 1 op perceel 1481/2F en 1481/2G) volledig verstoord was. In deze sleuf is geen natuurlijk profiel meer waargenomen. Er is afgegraven tot een diepte van -60 tot -73 cm. De boomvallen in deze sleuf wijzen er op dat op dit niveau de natuurlijke sequentie wel nog bewaard is, maar het bovenste gedeelte is in recente periodes afgegraven en opgevoerd met afval.

In het zuidelijke gedeelte (perceel 1481B) is de natuurlijke sequentie wel nog volledig bewaard, met uitzondering van de geploegde bovenlaag. Hoewel het terrein nu als grasland in gebruik is, wijst de zeer scherpe ondergrens van de ploeglaag erop dat het in het terrein in het verleden regelmatig geploegd moet zijn geweest. Dit is ook te zien op de luchtfoto uit 1971 (zie Figuur 20). In deze zone varieerde de dikte van de B-horizont tussen de 10 en 20 cm. Hierdoor ligt het niveau waarop archeologische sporen zichtbaar zijn op ongeveer 45-60 cm onder het huidige loopniveau.

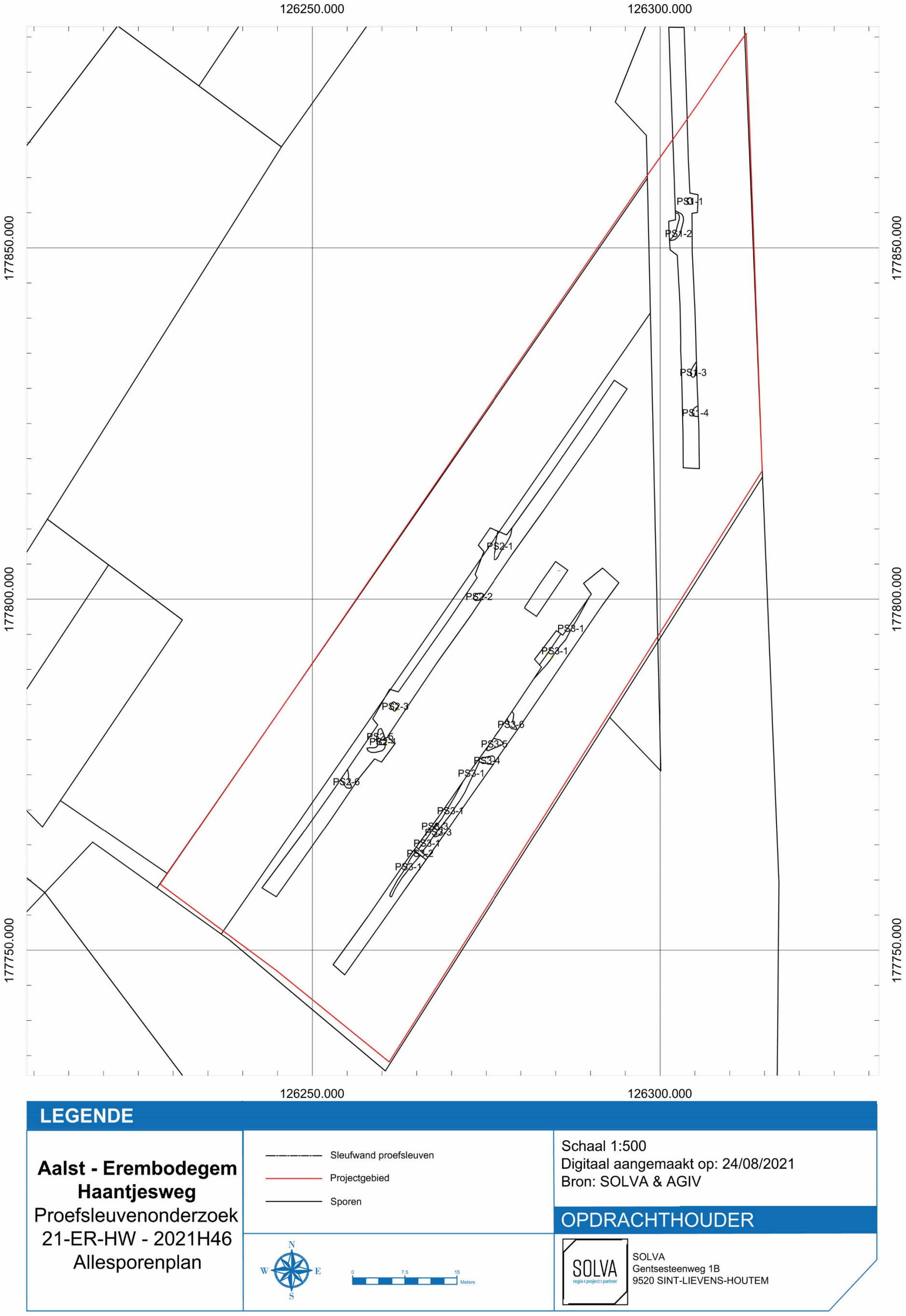
3.2.2 ASSESSMENT VAN SPOREN, SPOORCOMBINATIES EN ARCHEOLOGISCHE STRUCTUREN

3.2.2.1 BESCHRIJVING VAN DE GLOBALE STRATIGRAFISCHE OPBOUW VAN DE ARCHEOLOGISCHE SITE

Zie 3.2.1.3.

Figuur 34: Locatie van de verstoorde zone.

Figuur 35: Allesporenplan van het proefsleuvenonderzoek.

3.2.2.2 BESCHRIJVING VAN HET SPORENBESTAND

Zie Figuur 35

3.2.2.2.1 BOOMVALLEN

Met uitzondering van drie antropogene sporen zijn er enkel boomvallen geregistreerd tijdens het proefsleuvenonderzoek. Bij twijfel over de sporen is een uitbreiding gemaakt van de proefsleuf, om zo meteen een beter zicht te krijgen op het aard van het spoor.

De windvallen variëren sterk qua uitzicht: donkerbruinig grijs (e.g. PS1-1, Afbeelding 12) of sterk uitgeloogd zoals PS2-1 (Afbeelding 13). Verschillende boomvallen hadden een donkerbruin tot zwarte vulling, wellicht te wijten aan een heel stuk verplaatste A-horizont (e.g. PS1-2, Afbeelding 14). In boomval PS1-1 is een stuk silex gevonden, wellicht van natuurlijke oorsprong. Voor het overige hebben deze sporen geen materiaal opgeleverd.

Afbeelding 12. Boomval PS1-1.

Afbeelding 13. Boomval PS2-1.

Afbeelding 14. Boomval PS1-2.

3.2.2.2.2 ANTROPOGENE SPOREN.

Het proefsleuvenonderzoek heeft slechts drie sporen opgeleverd: een kuil of haard en twee greppels.

De kuil of haard (PS2-3) meet ongeveer 1 x 1 m in oppervlakte en is vierkant met afgeronde hoeken (Afbeelding 15). Het spoor is grijs tot zwart en was reeds zichtbaar in de B-horizont. Aan de zuidzijde was een licht bandje *in situ* verbrande leem te zien. Na couperen echter bleek het spoor nog maar enkele centimeter diep bewaard te zijn (Afbeelding 16). De houtskoolgruis en de *in situ* verbrandingssporen wijzen er op dat deze structuur toe te wijzen is aan een haardje. Door het ontbreken van dateerbaar materiaal is het moeilijk om dit spoor aan een bepaalde periode toe te wijzen. Het uitzicht en vorm doen denken aan de haardjes van het militaire kampement dat in Ninove is aangetroffen.[16] Echter zijn er te weinig aanwijzingen om dit spoor toe te wijzen aan een militaire passage.

Afbeelding 15. Spoor PS2-3 in grondvlak.

[16] De Graeve *et al.* 2017; Verbrugge *et al.* 2017; Verbrugge in voorbereiding.

Afbeelding 16. Spoor PS2-3 lengtecoupe AB.

Greppel PS3-1 liep ongeveer parallel met proefsleuf 3 en kon over een afstand van ongeveer 50 m gevolgd worden (Afbeelding 17). De greppel was vrij uitgeloogd en had een lichtgrijze tot witte kleur met vlekjes moederbodem en weinig spikkels houtskool. Ten zuiden was de greppel niet meer bewaard, en ook in het noorden is de greppel niet meer teruggevonden. Ten westen van proefsleuf 3 is een extra proefsleuf aangelegd (= proefsleuf 4) om te controleren of de gracht niet afgedraaide, maar ook in deze sleuf is de gracht niet meer gevonden. Dit impliceert dat de greppel ofwel stopt ofwel dat het verdere traject niet meer bewaard is. In het noordelijke deel van de greppel is een dwarscoupe AB gezet (Afbeelding 18). In deze coupe had de greppel een komvormig profiel dat tot ongeveer 20 cm onder het afgegraven vlak was bewaard. In de greppel is enkel een niet te identificeren fragment Doornikse kalksteen gevonden. De vulling wijst op een eerder oude datering (metaaltijden, Romeins, vroegmiddeleeuws), maar door het gebrek aan vondsten is dit niet hard te maken.

Greppel PS3-1 wordt oversneden door greppel PS3-2. Deze greppel is vrij heterogeen van vulling en heeft een licht bruine kleur met vlekjes lichtgrijs. Deze greppel is niet teruggevonden in PS2 waaruit af te leiden is dat deze ofwel niet meer bewaard is, ofwel afdraait tussen de beide proefsleuven.

Afbeelding 17. Greppel PS3-1 in vlak.

Afbeelding 18. Dwarscoupe AB op greppel PS 3-1.

Afbeelding 19. Greppel PS3-1 wordt oversneden door greppel PS3-2.

3.2.2.3 PLAN MET WEERGAVE VAN DE GENOMEN ABSOLUTE HOOGTES VAN DE SPOREN

Zie bijlage 3 voor het .dwg plan van het proefsleuvenonderzoek.

3.2.2.4 PLAN MET PROJECTIE VAN DE SPOREN OP HET KADASTERPLAN

Zie Figuur 35

3.2.3 ASSESSMENT VAN VONDSTEN

3.2.3.1 BESCHRIJVING EN MOTIVERING VAN DE METHODEN, TECHNIEKEN EN CRITERIA GEHANTEERD BIJ HET ASSESSMENT

Bij het assessment van de vondsten werd per spoor en per materiaalcategorie een kwantificatie gemaakt van het aantal stuks. Er zijn slechts één stuk silex, en één stuk Doornikse kalksteen ingezameld. Het weinige materiaal in combinatie met de lage sporendensiteit wijst er op dat de terreinen wellicht niet als woonsite gebruikt zijn geweest.

3.2.3.2 BESCHRIJVING VAN DE OBSERVATIES EN REGISTRATIES UIT HET ASSESSMENT

Niet van toepassing.

3.2.4 EEN ASSESSMENT VAN DE STALEN

3.2.4.1 BESCHRIJVING VAN ALLE UITGEVOERDE NATUURWETENSCHAPPELIJKE STAALNAMES

Niet van toepassing.

3.2.4.2 BESCHRIJVING EN MOTIVERING VAN DE METHODEN, TECHNIEKEN EN CRITERIA GEHANTEERD BIJ HET ASSESSMENT

Niet van toepassing.

3.2.4.3 BESCHRIJVING VAN DE OBSERVATIES EN REGISTRATIES UIT HET ASSESSMENT

Niet van toepassing.

3.2.4.4 DE RESULTATEN VAN EVENTUELE ABSOLUTE DATERINGEN

Niet van toepassing.

3.2.5 CONSERVATIE-ASSESSMENT

Niet van toepassing.

3.2.6 DATERING EN INTERPRETATIE VAN HET ONDERZOCHTE GEBIED

Het proefsleuvenonderzoek heeft slechts drie antropogene sporen opgeleverd. Ook het aantal archeologische vondsten is zeer laag: één fragment (wellicht natuurlijke) silex uit een windval, en een fragment Doornikse kalksteen. De combinatie van weinig sporen met geen materiaal wijst er op dat er wellicht zeer weinig archeologische sporen te verwachten zijn in het projectgebied. Door het ontbreken van dateerbaar materiaal is het niet mogelijk om de sporen te gaan dateren.

Het ontbreken van archeologische sporen is deels te verklaren door de verstoring op het projectgebied. De percelen 1481/2F en 1484/2G zijn tot een diepte van -70 tot -90 cm volledig vergraven. Indien er al archeologische sporen zijn geweest, kunnen enkel nog zeer diepe sporen bewaard zijn gebleven. Op perceel 1481B en 1480H zijn de sporen zichtbaar op -45 tot -60 cm onder het afgegraven vlak. Dit wil ook zeggen dat enkel de dieper uitgegraven sporen nog zichtbaar zouden zijn.

3.2.7 CONFRONTATIE VAN DE BEVINDINGEN MET DE RESULTATEN VAN VOORGAANDE ONDERZOEKSFASES

Voor het opstellen van de archeologienota zijn naast het proefsleuvenonderzoek ook historische kaarten bekeken. Deze tonen aan dat de percelen voor zover geweten enkel als landbouwgrond in gebruik zijn geweest. Enkel op de Atlas der Buurtwegen is een kleine structuur te zien (Figuur 27), echter omdat dit perceel door de begroeiing niet onderzocht kon worden is er geen verdere informatie over beschikbaar.

Zowel het proefsleuvenonderzoek als de bureaustudie wezen uit dat het archeologische potentieel van deze gronden zeer laag is. Wellicht zijn deze steeds als landbouwgrond in gebruik geweest, wat slechts een beperkte weerslag heeft gehad in de bodem.

3.2.8 DE VERWACHTING TEN AANZIEN VAN ARCHEOLOGISCH ERFGOED

3.2.8.1 EEN GEMOTIVEERDE VERWACHTING TEN AANZIEN VAN DE AANWEZIGHEID EN AARD VAN ARCHEOLOGISCH ERFGOED OP HET ONDERZOCHTE TERREIN

Zowel het proefsleuvenonderzoek als de bureaustudie wezen uit dat het archeologische potentieel van deze gronden zeer laag is. Wellicht zijn deze gronden steeds als landbouwgrond in gebruik geweest, wat slechts een beperkte weerslag heeft gehad in de bodem. Bijgevolg zijn de verwachtingen voor archeologische sporen bijzonder laag. Gezien het quasi ontbreken van archeologische sporen en het ontbreken van vondstmateriaal op het projectgebied is de aanwezigheid van een bewaarde archeologische site zo goed als nihil.

3.2.8.2 AFBAKENING VAN DE ZONES WAAR GEEN ARCHEOLOGISCH ERFGOED AANWEZIG IS OF VERWACHT WORDT

Zowel het proefsleuvenonderzoek als de bureaustudie wezen uit dat het archeologische potentieel van deze gronden zeer laag is. Er zijn een zeer beperkt aantal archeologische sporen aanwezig. Deze zijn niet goed bewaard en zijn niet te dateren. Derhalve kan het volledige gebied afgebakend worden als een zone met een zeer lage archeologische verwachting.

3.2.8.3 AFBAKENING VAN DE ZONES WAAR ARCHEOLOGISCH ERFGOED VASTGESTELD IS OF VERWACHT WORDT

Niet van toepassing (zie 3.2.8.2).

3.2.8.4 BEANTWOORDEN VAN DE VOOROPGESTELDE VRAAGSTELLING

- Zijn er archeologische sporen bewaard in het projectgebied onder de bouwvoor?
Er zijn slechts drie antropogene sporen aangetroffen tijdens het proefsleuvenonderzoek. Het gaat om één vermoedelijke restant van een haardkuil en twee greppels. Voor het overige zijn enkel natuurlijke sporen geregistreerd.

- Hoe goed zijn de archeologische sporen onder de bouwvoor bewaard?
De weinige archeologische sporen zijn vrij slecht bewaard. De haardkuil was slechts enkele centimeter diep bewaard. Greppel PS3-1 was in coupe ongeveer 20 cm diep bewaard, maar was in vlak duidelijk veel slechter bewaard: zowel in het zuiden als in het noorden bleek de greppel niet meer bewaard.

- Van welke aard zijn deze sporen?
Het gaat om een haardkuil en twee greppels.

- Naar welke activiteiten verwijzen de aangetroffen sporen?
De haardkuil kan niet aan een specifieke activiteit gekoppeld worden. Er zijn geen vondsten gedaan die een interpretatie kunnen ondersteunen. De greppels hebben wellicht gediend als een perceelsafbakening.

- Uit welke periode stammen de archeologische sporen? En hoe verhouden deze zich tot elkaar? En hoe verhouden ze zich tot het ruimere kader en gekende archeologische sites in de omgeving?
Door het gebrek aan vondsten is het niet mogelijk om de vondsten te linken aan een bepaalde periode.

- Is er sprake van continuïteit in eventuele bewoning of zijn er juist belangrijke discrepanties waar te nemen?
Door het gebrek aan vondsten en archeologische sporen kan deze vraag niet beantwoord worden.

- Is er een link te leggen tussen eventuele sporen met de sporen van de opgraving Zuid IV?
Neen. Er zijn te weinig sporen om zinnige uitspraken te doen in relatie tot de opgraving van Erembodegem Zuid IV.

3.3 BIJLAGEN

3.3.1 HANDLEIDING BIJ HET RAADPLEGEN VAN DE BIJLAGEN

De bijlagen bij het rapport zijn ingedeeld in een algemene gegevensfiche over het project inclusief trefwoorden, een lijst met overzichtsfoto's, een structuurlijst, een contextlijst, een sporenlijst, een vondstenlijst en een fotolijst op spoorniveau. Tevens wordt een overzicht geboden van uitgevoerd post-excavation onderzoek en mogelijkheden voor verder onderzoek. Deze lijsten worden aangevuld met de afgeleverde vergunningen voor metaaldetectie en prospectie met ingreep in de bodem enerzijds, en de bijzondere voorwaarden waaraan het onderzoek dient te beantwoorden, opgesteld door de bevoegde overheid - het Agentschap Onroerend Erfgoed - anderzijds. We geven hierbij enige duiding met betrekking tot de diverse lijsten in deze bijlage. De lijsten worden automatisch gegenereerd uit de SOLVA-databank242. In deze databank worden tijdens de opgraving en de rapportage alle data die tijdens een archeologisch project worden gegenereerd, samengebracht. Het gaat hierbij dus zowel om velddata (foto's, plannen, beschrijvingen, relaties tussen sporen, vondsten, ...) als documenten die tijdens de rapportage worden gegenereerd (aardewerktekeningen, informatie over behandeling van materiaal, het archeologisch rapport, diverse laboanalyses, administratief archief zoals vergunningen, bijzondere voorwaarden, ...). In het kader van de rapportage genereert de databank een reeks lijsten zoals gevraagd in de "Minimumnormen voor archeologische registratie en rapportage" en de "bijzondere voorwaarden" bij het concrete project. Conform de structuur van de databank (zie hoofdstuk methodologie, verwerking) worden de bijlagen hiërarchisch opgebouwd. Alle velddata worden in de databankstructuur op drie niveaus ingedeeld: spoorniveau, contextniveau en structuurniveau. We verduidelijken met een voorbeeld. Onder de noemer 'sporen' verstaan we het kleinste niveau van notulering, de kleinste eenheid als het ware: bijvoorbeeld een aflijning in een grondplan of een laag in een kuil bij een coupetekening. Dit is het niveau waarop vondsten afzonderlijk worden ingezameld. Verschillende sporen kunnen toebehoren aan een 'context': zo vormen verschillende lagen in een kuil samen de context 'kuil'. Op gelijkaardige wijze kunnen verschillende contexten gegroepeerd worden tot een overkoepelende 'structuur': diverse paalkuilen behoren bijvoorbeeld toe aan de structuur 'gebouw'. In de databank, en dus ook in deze bijlagen, worden de velddata volgens vastgestelde thesauruslijsten toegewezen aan de noemers 'sporen', 'contexten' en 'structuren'. Door archeologische begrippen (gebouw, crematiegraf, grafkuil, laag, ...) via een vastgestelde thesauruslijst aan een specifiek niveau toe te wijzen (spoor, context, structuur), bestaat de garantie dat bij bevraging van de databank naar een bepaald archeologisch begrip, effectief ook alle ingevoerde data in de resultatenlijst voorkomt (anders gezegd, we vermijden daardoor dat 'grafkuil' de ene maal bij 'context', en de andere maal bij 'structuur' wordt ondergebracht). De lijsten in deze bijlage zijn volgens dezelfde hiërarchie opgebouwd. In de bijlage wordt achtereenvolgens een overzicht gebracht van structuren, contexten en sporen. Op deze 242 Zie ook hoofdstuk « Methodologie, Verwerking » aangaande informatie over de SOLVA-databank archeologie. 256 wijze kan van 'groot' naar 'klein' afgedaald worden in de informatie. Er wordt bovendien met kruisverwijzingen gewerkt: bij structuren staat vermeld uit welke contexten ze zijn opgebouwd, bij contexten staat vermeld uit welke sporen ze zijn opgebouwd. In omgekeerde richting staat bij de sporenlijsten vermeld tot welke context en structuur een spoor behoort, en bij de contextlijst staat vermeld tot welke structuur een context behoort. De structuurlijst bevat dus een overzicht van gerelateerde contexten. De contextlijst bevat een overzicht van gerelateerde structuren (hoger niveau) en sporen (lager niveau), alsook een overzicht van alle foto's, plannen, vondsten en stalen. De sporenlijst bevat een overzicht van gerelateerde contexten en structuren, alsook een overzicht van alle foto's, plannen, vondsten en stalen. De gedetailleerde spoorbeschrijvingen zijn uitsluitend in de sporenlijsten zelf terug te vinden. Op elk niveau tot slot staat een interpretatie en zo mogelijk ook een datering vermeld. Voor de duidelijkheid geven we mee dat niet elk spoor noodzakelijk deel uitmaakt van een context (en dus structuur), evenmin als elke context aan een structuur kan toegewezen worden. Wat de wijze van nummering betreft, geldt als algemene regel dat contexten en structuren de naam dragen van het spoornummer dat als eerste aan die 'context' (en eventueel bij uitbreiding 'structuur') wordt toegewezen. In een rapport zijn het doorgaans de contextnummers en, indien gegroepeerd onder een structuur, de structuurnummers die in de tekst de leidraad vormen. Tot slot enkele bijzonderheden: Verstoringen en 'negatieve sporen', sporen die na couperen geen of een natuurlijk spoor blijken te zijn, worden niet tot het niveau van een context gebracht, maar bestaan enkel tot op het spoorniveau. In het geval dat het een rapportage van een vooronderzoek betreft, worden sporen in principe niet aan een context (en bij uitbreiding een structuur) toegewezen. Contexten en structuren worden pas aangemaakt op het moment van een archeologische opgraving, aangezien op dat ogenblik alle beschikbare informatie aanwezig is, en dit dus dan wel een zinvolle oefening is. Tijdens een vooronderzoek zijn heel wat relaties bijvoorbeeld nog niet duidelijk. De enige uitzondering op deze regel wordt gemaakt wanneer bij de verwerking van een vooronderzoek reeds duidelijk is dat de sporen gelegen zijn in een zone die niet voor verder onderzoek in aanmerking komt. Dan worden sporen waar mogelijk wel tot contexten gegroepeerd (en worden dus in de databank contexten (en

eventueel structuren) aangemaakt). Op deze wijze wordt gegarandeerd dat informatie rond potentiële contexten of structuren niet verloren gaat bij een bevraging van de databank. Een voorbeeld verduidelijkt dit: een geïsoleerde grafkuil, die geen aanleiding geeft tot verder onderzoek, wordt wel als context gedefinieerd in de databank, omdat deze zo ook in de resultatenlijst van een bevraging zal voorkomen. Zoniet zou deze grafkuil voor de databank 'onzichtbaar' worden.

3.3.2 LIJSTEN

- Gegevensfiche project

- Keywords

- Dagrapporten

- Contextlijst, met vermelding van de gerelateerde structuren en sporen, foto's, plannen, vondsten en stalen

- Spoorlijst, met vermelding van de gerelateerde contexten, structuren, foto's, plannen, vondsten en stalen

- Vondstenlijst

- Assessment van de vondsten

- Plannenlijst

- Fotolijst

-Tekeningenlijst

3.3.3 GRONDPLAN

4 BIBLIOGRAFIE

4.1 LITERATUUR

CLEMENT C., GUILLAUME V., CHERRETTÉ B. 2019. Erembodegem Zuid IV, Archeologisch onderzoek. SOLVA Archeologierapport 183.

DE GRAEVE A., VERBRUGGE A., BUCKENS M. & CHERRETTÉ B. 2017. Ninove-Denderhoutembaan. Aanleg van een dierenbegraafplaats. *SOLVA-Archeologierapport 63.*

DE GROOTE K. & MOENS J., 1999. Middeleeuwse sporen in Erembodegem Terjoden (O.-Vl.). *Archaeologia Mediaevalis* 22, 20-21.

DE GROOTE K. 2000. Van prestedelijke nederzetting tot omwalde stad. Archeologie van de Aalsterse stadsontwikkeling, Het Land van Aalst52:2, 234-252.

DE GROOTE K. 2010. The contribution of archaeological sources to the research of the formation of towns. The example of Aalst, a border town in the county of Flanders. In: De Groote K, Tys D. & Pieters M. (eds.): Exchanging Medieval Material Culture. Studies on archaeology and history presented to Frans Verhaeghe, Relicta Monografieën 4, Brussel, 249-266.

DE LOOSE W. 2006. Terjoden –toponiemen, *Mededelingen Heemkundige Kring Groot-Haaltert* 26: 4, 10-13.

GAUBLOMME V. 1950. De Sint-Jozefsparochie te Terjoden, *Het Land van Aalst* 2: 6, 148-158.

SEVENANT M., MENSCHAERT J., COUVREUR M., RONSE A., ANTROP M., GEYPENS M., HERMY M. EN DE BLUST G. (2002) *Ecodistricten: Ruimtelijke eenheden voor gebiedsgericht milieubeleid in Vlaanderen. Deelrapport II: Afbakening van ecodistricten en ecoregio's: Verklarende teksten*. Onuitgegeven rapport.

SERGANT J. 1995. *Een onderzoek naar de steentijd in het Aalsterse*, onuitgegeven licentiaatsverhandeling, Gent: Universiteit Gent.

VAN DE VIJVER M., WUYTS F., CHERRETTÉ B., DE GROOTE K. & MOENS J., 2008. Vroege en volmiddeleeuwse bewoning te Erembodegem "Zuid IV" (O-Vl.), *Archaeologia Mediaevalis* 31, 113-115

VAN DE VIJVER M., WUYTS F., CHERRETTÉ B., 2009. Bronstijd- en ijzertijdsporen te Erembodegem: cirkels, rechthoeken en kuilen (Aalst Provincie Oost-Vlaanderen, België). *LUNULA. Archaeologia protohistorica,* XVII, 15-22.

VAN GEIT P. 1987, *Archeologisch onderzoek van de gemeente Erembodegem*, onuitgegeven licentiaatsverhandeling, Gent: Universiteit Gent.

VERBRUGGE A., DE GRAEVE A. & CHERRETTÉ B., 2013. Erembodegem. Zuid IV Fase 3. Archeologisch onderzoek. SOLVA Archeologie-Rapport 27.

VERBRUGGE A., POULAIN M., DE SMET PH. & CHERRETTÉ B. 2017. Ninove- Hof Ter Groeninge- Bedrijventerrein. *SOLVA-Archeologierapport 111.*

VERBRUGGE A. in voorbereiding. Ninove Doorn Noord. Opgravingsverslag.

4.2 WEBSITES

Laatste raadpleging op 30/06/2021

https://www.dov.vlaanderen.be

https://www.geopunt.be

https://inventaris.onroerenderfgoed.be

https://geo.onroerenderfgoed.be

https://maps.google.be

http://www.cartesius.be

http://cai.onroerenderfgoed.be/